SKAPA ETT LJUNGBY FÖR ALLA

BO SCHYSST

LEV GOTT

HA KUL

NÄRA NATUREN

PROGRAM TILL ÖVERSIKTSPLAN

LJUNGBY KOMMUN

Det här är en del i Ljungby Kommuns arbete med att ta fram en ny översiktsplan för kommunen.
Översiktsplanen beskriver hur kommunens mark och vatten ska användas och hur kommunen ska utvecklas.

Innehållsförteckning

Översiktsplanens roll **2**
Varför en ny översiktsplan? 2
Process 3
Organisation 4
Tidplan 5
Nationella, regionala och kommunala styrdokument **6**
Nationella styrdokument 6
Regionala styrdokument 6
Kommunala styrdokument 6
Kommunala mål 7
Hållbar utveckling **8**
Konsekvensanalys 8
Omvärldsanalys **9**
Omvärldens påverkan på Ljungby kommun 9
Förslag till prioriteringar från omvärldsanalysen 12
Nulägesbeskrivning **15**
Natur 16
Kulturmiljö 18
Boende 19
Arkitektur 21
Landsbygdsutveckling och service 22
Kort beskrivning av orter i Ljungby kommun 24
Arbetsmarknad, näringsliv och kompetensförsörjning 28
Besöksnäring 31
Fritid och rekreation 33
Kultur 34
Social hållbarhet 35
Trafik och kommunikationer 37
Järnväg 38
Teknisk försörjning 40
Miljö- och riskfaktorer 42
Utmaningar och strategier **45**
Strukturbild för kommunens utveckling 46
Trafiklösningar för framtiden 47
Attraktiva miljöer 48
Det sociala perspektivet 50
Ökad branschbredd och utbildningsnivå 51
Miljökonsekvenser 52
Fortsatt arbete **54**

Översiktsplanens roll

Alla kommuner ska enligt plan- och bygglagen ha en aktuell översiktsplan som omfattar hela kommunen. Översiktsplanen redovisar kommunens syn på mark- och vattenanvändningen och den framtida utvecklingen i kommunen. Den beskriver både förutsättningar, ställningstaganden och konsekvenser av kommunens långsiktiga planering. Översiktsplanen är vägledande vid hantering av bygglov och detaljplaner, samt vid övriga beslut som rör mark- och vattenanvändning. Den är inte juridiskt bindande, men väger tungt i och med att den är förankrad med medborgare och myndigheter. Översiktsplanen ger i sig inte några rättigheter eller skyldigheter, utan det sker först i samband med detaljplanering eller bygglovgivning.

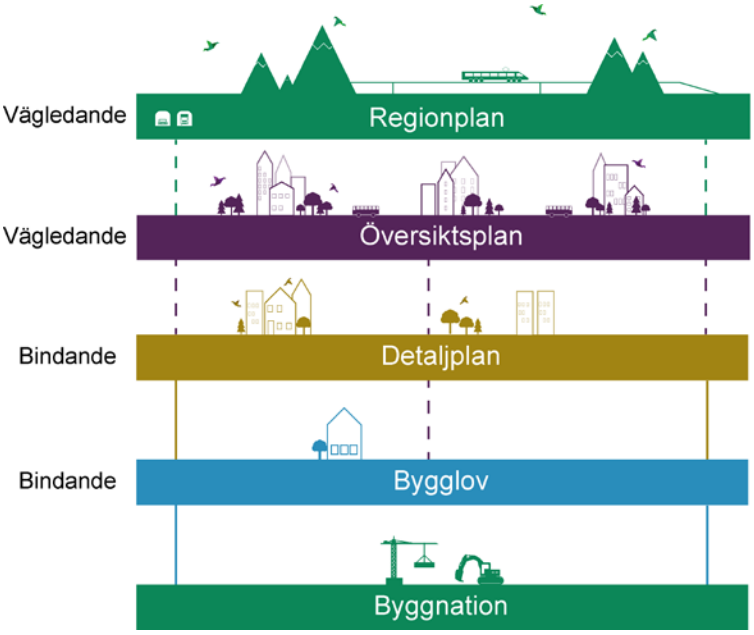

Figur 1. Samhällsplaneringens olika nivåer enligt plan- och bygglagen. Streckad linje innebär rådgivande plandokument och heldragen linje juridiskt bindande plandokument.

Översiktsplanen definierar kommunens långsiktiga planering av mark- och vattenanvändning samt bevarande, användande och utveckling av bebyggelse. Vidare behandlar en översiktsplan hur samhällsplaneringen samordnas med nationella och regionala mål och var i strandnära lägen som dispens från strandskyddet bör kunna ges. Den visar även hur kommunen avser att tillgodose allmänna intressen, exempelvis natur- och kulturmiljö och kommunikation som är av betydelse för hela riket, så kallade riksintressen. Slutligen beskriver den hur kommunen avser att följa miljökvalitetsnormer samt konsekvenser av översiktsplanens förslag. Miljökvalitetsnormer regleras i miljöbalken och anger den lägsta godtagbara miljökvaliteten för luft, buller och vatten.

Översiktsplanen regleras genom plan- och bygglagen (PBL) samt miljöbalken (MB). Under varje mandatperiod ska en aktualitetsprövning utföras av översiktsplanen. Det innebär att kommunen tar ställning till om översiktsplanen är helt eller delvis inaktuell, i form av vägledning och underlag. Även Länsstyrelsen i Kronobergs län och andra berörda myndigheter ska yttra sig gällande statliga och mellankommunala intressen. Om översiktsplanen anses vara inaktuell ska den revideras helt eller delvis.

Varför en ny översiktsplan?

Ljungby kommuns nuvarande översiktsplan antogs av kommunfullmäktige år 2006 och har utgjort underlag för kommunens långsiktiga planering sedan dess. Under samma tidsperiod har Ljungby kommun och många av Sveriges övriga kommuner gått in i ett skede av

förändring med högre befolknings- och bebyggelseutveckling än på länge. För att bland annat kunna hantera en sådan utveckling och en möjlig höghastighetsjärnväg med station i Ljungby är det viktigt att Ljungby kommuns översiktsplan är aktuell och ger den vägledning som behövs när kommunen utvecklas. Till det bör även tilläggas att ny lagstiftning inom PBL har tillkommit, vilket innebär att fler krav ställs på översiktsplanering vad gäller strategiskt arbete samt miljö- och klimataspekter med mera.

Kommunstyrelsen beslutade år 2013 om aktualitetsprövning av nuvarande översiktsplan. I aktualitetsprövningen konstaterades att översiktsplanen behövde uppdateras av flera anledningar. Exempelvis ansågs delar av planen föråldrad, fåordig i sin beskrivning av strategisk utveckling och sakna tydliga kopplingar till nya kommunala dokument. Till följd av aktualitetsprövningen gav kommunstyrelsen planavdelningen i uppdrag att påbörja arbetet med att ta fram en ny översiktsplan. Nuvarande översiktsplan gäller dock tills en ny är antagen. Arbetet låg vilande under en tid, men återupptogs hösten 2016. En projektplan togs fram och beslutades i kommunstyrelsen i mars 2017.

Process

Översiktsplanering är en levande process och löpande produceras nya översiktliga planeringsdokument. Dessa dokument och underlag fungerar som tillägg till översiktsplanen och ska vid en revidering arbetas in i översiktsplanen. För att kunna fungera ihop med övriga översiktliga planeringsdokument måste översiktsplanen vara tydlig på ett övergripande strategiskt plan och inte alltför detaljerad, då det skapar låsningar när den ska tolkas eller kompletteras.

Nya underlag är inte det enda som påverkar en översiktsplan utan den påverkas också till stor del av politiken. Målet med en ny översiktsplan måste därför vara att skapa en stark politisk förankring över partigränserna för att översiktsplanen ska vara strategisk och rådgivande över en längre period.

Eftersom översiktsplanen berör hela kommunen, och därmed många människor och intressen, är det viktigt att alla får möjlighet att komma till tals. I samband med framtagandet av översiktsplan har Ljungby kommun därför valt att, utöver vad som är lagstadgat, lägga till ett ytterligare samråd tidigt i processen. Förhoppningen är att med detta programsamråd samla in fler synpunkter och förankra planen bättre. Vi hoppas därför att vi tillsammans genom en bred dialog ska kunna skapa en översiktsplan som är väl förankrad bland dess medborgare.

Organisation

Kommunstyrelsen är *uppdragsgivare* för översiktsplanen och fattar de politiska besluten, undantaget antagande av översiktsplan vilket görs av kommunfullmäktig. Den politiska förankringen står kommunstyrelsens arbetsutskott för och fungerar som *politisk styrgrupp* och ansvarar för exempelvis visioner och strategier. *Tjänstemannastyrgruppen* representeras av kommunens ledningsgrupp och ansvarar för den organisatoriska förankringen bland kommunens förvaltningar och tillsätter tjänstepersoner i arbetsgrupper. *Översiktsplanegruppen* projektleder översiktsplanen och arbetar fram planhandlingar. *Arbetsgrupper* omfattar samtliga förvaltningar samt kommunala bolag och ansvarar för framställningen av underlagsmaterial till översiktsplanen. *Projektstöd* bidrar med stöd gällande kommunikation, IT med mera. *Referensgrupper* kan användas för dialog, avstämning och förankring. De kan bestå av bland annat allmänheten, föreningar och liknande.

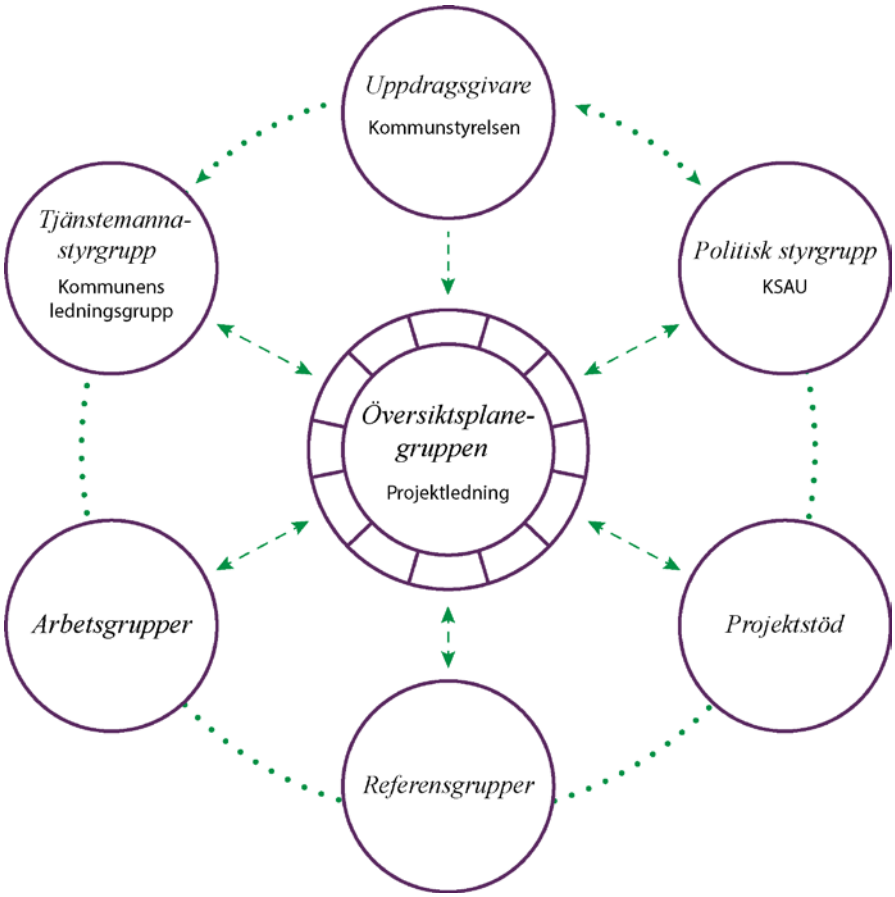

Figur 2. Projektorganisation för arbetet med ny översiktsplan.

Tidplan

Framtagandet av ny översiktsplan återupptogs hösten år 2016 och en reviderad projektplan beslutades i kommunstyrelsen i mars år 2017. Därefter har ett program till översiktsplan tagits fram som beskriver kommunens förutsättningar och inriktningen på det fortsatta planarbetet. Program till översiktsplan fungerar som underlag för programsamråd och medborgardialog januari – mars 2018. Utöver programsamrådet har allmänheten möjlighet att lämna synpunkter på översiktsplanen under senare samråd vintern 2018-2019 och utställning hösten 2019. Arbetsprocessen med att ta fram en ny översiktsplan sträcker sig fram till år 2020, se figuren nedan för detaljer.

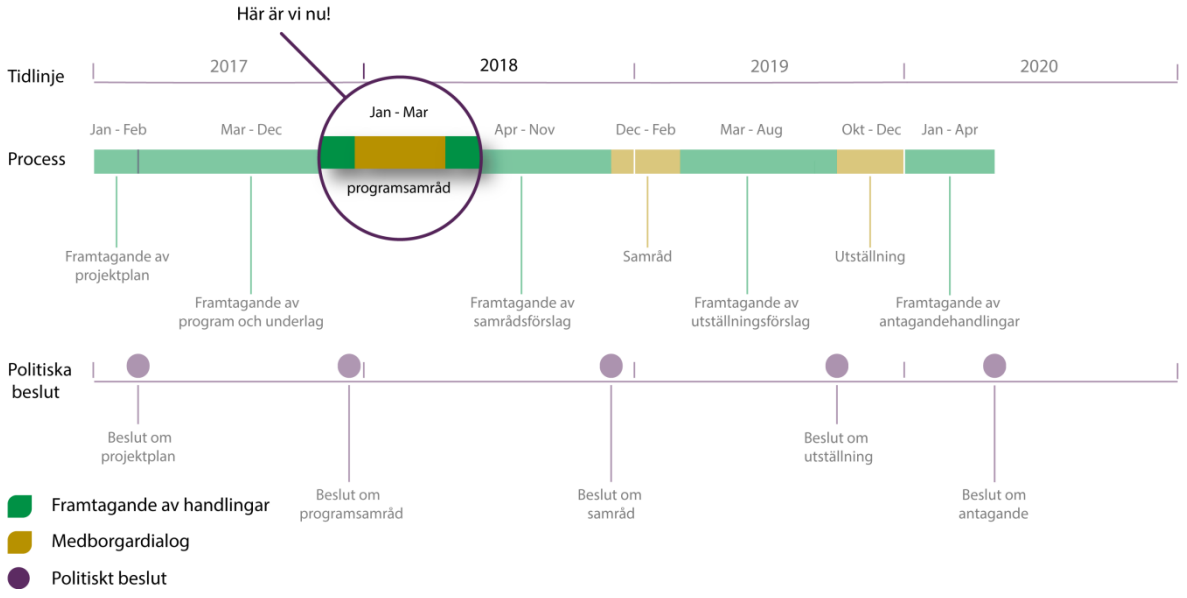

Figur 3. Tidplan för arbetet med ny översiktsplan

Nationella, regionala och kommunala styrdokument

Det finns en rad styrdokument som utgör en ram för kommunens verksamhet och som påverkar samhällsplaneringen. Översiktsplanen har en viktig roll i att ta hänsyn till och samordna med nationella, regionala och kommunala mål, visioner, strategier och lagstiftning.

Nationella styrdokument

Det finns cirka 100 nationella mål som har koppling till samhällsplanering. 28 olika nationella myndigheter ansvarar inom ett eller flera områden dit det finns kopplat nationella mål. I PBL står det att kommunerna ska ta hänsyn till och samordna översiktsplanen med relevanta nationella och regionala mål, planer och program av betydelse för en hållbar utveckling inom kommunen. Bland annat innefattar det miljömål, folkhälsomål, jämställdhetsmål och FN:s Globala mål, Agenda 2030.

Regionala styrdokument

Region Kronoberg har tagit fram en regional utvecklingsstrategi, *Gröna Kronoberg 2025*, som är en samlad strategi för hela länets regionala tillväxtarbete. Målbilden för Kronobergs län år 2025 är uppdelat i två målområden, dessa är sedan kopplade till mätbara mål. Det första målområdet handlar om att Kronoberg ska växa i öppna och hållbara livsmiljöer med förnyelseförmåga. De mätbara målen för år 2025 är bland annat ökad befolkning, god socioekonomisk utveckling, god hälsa hos befolkningen och minskad klimatpåverkan. Det andra målområdet handlar om att Kronoberg ska växa av en cirkulär ekonomi med förnyelseförmåga. De utpekade målen till år 2025 är ökad produktivitet, fler arbeten genom en balanserad tillväxt, förbättrad matchning som ger en högre sysselsättningsgrad, ökad förnyelseförmåga, ett ökat humankapital samt att länet ska vara på väg att bli ett plusenergilän. De regionala målen ska stödja, vägleda och samordna det regionala arbetet. Den regionala utvecklingsstrategin är vägledande för arbetet med hållbar regional utveckling i länet, och därmed en utgångspunkt för kopplingen mellan regional och kommunal planering.

Kommunala styrdokument

Genom att översätta nationella och regionala mål till lokala mål och åtgärder kan målen bli verksamma redskap i den lokala politiken. Kommunen har många interna dokument, exempelvis policy för jämställdhet och verksamhetsplan för hållbar utveckling. Det finns också flera planer såsom exempelvis avfallsplan, landsbygdsutveckling i strandnära läge, vindkraftsplan och kulturmiljöprogram.

Kommunala mål

Ljungby kommun har som övergripande vision *”I Ljungby kommun formar vi framtiden tillsammans”* vilket innebär att hela Ljungby kommun aktivt ska vara med och skapa framtiden. Det är i det sammanhanget viktigt att arbeta förebyggande med kommunens utveckling och att genom nätverk involvera näringsliv, region och medborgare. Utöver den antagna visionen ska kommunen under mandatperioderna 2014-2018 och 2018-2022 fokusera på tre strategiska områden: tillväxt, kunskap och livskvalitet. Tillväxt avser näringsliv och entreprenörskap, sysselsättning och infrastruktur. Kunskap berör lärande, kompetensutveckling och förnyelse. Livskvalitet handlar om hälsa och omsorg, attraktiva miljöer samt hållbarhet.

Figur 4. Ljungby kommuns strategiska områden under mandatperioderna 2014-2022

Hållbar utveckling

På den nationella nivån har regeringen satt upp hållbar utveckling som ett övergripande mål. Även i PBL:s portalparagraf står det att *bestämmelserna syftar till att, med hänsyn till den enskilda människans frihet, främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden och en god och långsiktigt hållbar livsmiljö för människorna i dagens samhälle och för kommande generationer*. Hållbar utveckling innebär kort att utvecklingen sker på ett sätt som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov.

Hållbar utveckling delas ofta in i tre dimensioner – ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet. De tre aspekterna ska sedan vägas samman till en helhet. Det ekologiska hållbarhetsperspektivet handlar om att inte förbruka naturresurser i snabbare takt än de kan återbildas och att minimera påverkan på jordens ekosystem. Ekosystemen är viktiga för människans överlevnad och bidrar med olika ekosystemtjänster, exempelvis genom den biologiska mångfalden. Ekosystemtjänster är de produkter och tjänster som ekosystemens växter och organismer ger oss människor. Det kan exempelvis vara växter som renar luft och vatten, bin som pollinerar grödor och grönska som minskar stress. Social hållbarhet handlar om att skapa ett jämlikt samhälle, där människor lever ett gott liv med god hälsa, utan orättfärdiga skillnader. Det är ett samhälle med hög tolerans där människors lika värde står i centrum, vilket kräver att människor känner tillit och förtroende till varandra och är delaktiga i samhällsutvecklingen. Social hållbarhet handlar om att tillgodose alla människors grundläggande behov och att de mänskliga rättigheterna säkerställs. Ekonomisk hållbarhet innebär att hushålla med knappa resurser och väga in andra kostnader som kan uppstå om det sker skador på människa och miljö. Ekonomisk utveckling får inte ske på bekostnad av den ekologiska eller sociala hållbarheten.

De Globala målen representerar social, ekologisk och ekonomisk hållbarhet. Kommunstyrelsen beslutade år 2017 att de Globala målen, även kallad Agenda 2030, är utgångspunkten för hur kommunens arbete med hållbar utveckling utformas och bedrivs. De Globala målen är 17 mål som världens ledare har förbundit sig till för att under de kommande 15 åren, utrota extrem fattigdom, minska ojämlikheter och orättvisor i världen samt lösa klimatkrisen.

Konsekvensanalys

För att säkerställa att översiktsplanen följer en hållbar utveckling ska det tas fram en konsekvensanalys, som tydligt visar hur översiktsplanens förslag kommer att påverka de tre hållbarhetsaspekterna och vilka konsekvenser olika val kan ha på hållbar utveckling i kommunen. I beskrivningen av hållbarhetskonsekvenserna kommer konflikter och avvägningar mellan olika intressen och hållbarhetsaspekter att lyftas upp. Detta syftar till att skapa en förståelse hos beslutsfattare, tjänstepersoner och kommuninvånare för översiktsplanens process och hur förslaget har tagits fram. Bedömning av hållbarhets-konsekvenser kommer att göras löpande under processen och kommer därför att kunna verka styrande på översiktsplanens förslag och utformning. Den lagstadgade miljökonsekvens-beskrivningen för översiktsplanen kommer att definieras som en del av konsekvensanalysen.

Omvärldsanalys

En omvärldsanalys har tagits fram för att kunna fungera som grund för kommunens långsiktiga utvecklings- och visionsarbete, särskilt vid arbetet med att ta fram en ny översiktsplan.

Omvärldsanalysen beskriver utifrån tillgängligt underlag nuläge och de förändringar i omvärlden som formar de framtida förutsättningarna för kommunens utveckling och attraktivitet gällande främst näringsliv, arbetsplatser, boende och besökare. Analysen innehåller dessutom en kort beskrivning av kommunens grundförutsättningar och regionala kopplingar inom och utanför länet, samt de möjligheter och hot som är relevanta för Ljungby kommun. Analysen förser kommunen med kunskap om framtida utmaningar och trender samt osäkerheter kopplat till kommunutveckling.

Med koppling till kommunens långsiktiga planering har det tagits fram ett antal förslag till prioriteringar för fortsatt arbete med exempelvis strategier för näringslivsutveckling och boende. Vidare har ett antal fokusområden pekats ut, utifrån vilka förslag på strategier och konkreta förändringar för framtiden som lyfts fram.

Flera arbetssätt har kombinerats för att ta fram omvärldsanalysen. De statistiska mått som använts belyser områden som befolkning, näringslivsstruktur, arbetslöshet, ohälsa och utbildningsnivå. Två workshoppar har genomförts för att inhämta kunskap från kommunorganisationen och näringsliv, föreningsliv, ungdomar och andra personer i det omgivande samhället. Intervjuer har genomförts med personer som har kunskaper och tankar kring viktiga omvärldsfrågor för Ljungby.

De delar av omvärldsanalysen som redovisas mer ingående här är de som beskriver omvärldens påverkan på kommunen samt förslag på prioriteringar för kommunens framtida arbete.

Omvärldens påverkan på Ljungby kommun

Analysen tar sin avstamp i ett antal globala trender och hotbilder. Utifrån dessa och med hänsyn till den nationella nivån definieras omvärldens påverkan på kommunen som tolv frågor. Dessa tolv frågor ligger bakom många av de förändringar som kan påverka kommunen och dess framtid, både direkt och indirekt. Beskrivningen av omvärldens påverkan har i arbetet med översiktsplanen i första hand använts för att peka ut utmaningar som är relevanta för kommunens samhällsplanering och utveckling. Detta beskrivs vidare i avsnittet om utmaningar och strategier. De tolv frågor som beskriver omvärldens påverkan på Ljungby kommun är:

1. Vi blir äldre i en allt större mångfald

De senaste åren har Sveriges befolkning ökat, till stor del till följd av utrikes inflyttning, och uppgick år 2017 till 10 miljoner. På sikt skulle befolkningen i Sverige minska på grund av låga födelsetal, om invandringen räknades bort. Andelen äldre ökar samtidigt som andelen

arbetsföra minskar. År 2014 var nästan var femte person över 65 år, medan motsvarande siffra år 2060 bedöms bli var fjärde. Antalet nytillträdande på arbetsmarknaden blir lägre än åldersavgångarna och unga etablerar sig på arbetsmarknaden allt senare i livet, vilket försvårar för både arbetsmarknad och ekonomi.

2. Urbanisering förstärker obalanser

I storstäder och andra större städer ökar befolkningen som en följd av positivt födelsenetto och invandring. I många glesbygdskommuner bedöms befolkningen istället minska med cirka 10 % de kommande 40 åren, främst på grund av negativt födelsenetto och äldre befolkning. Ljungby kommun räknas dock inte som glesbygd då fler bor i tätorter än på ren landsbygd. Storstäders utbud och breda arbetsmarknad särskilt inom tjänstesektorn lockar till sig unga, medan andra prioriteringar vid familjebildning gör att det sker en utflyttning till övriga landet eller kranskommuner. De äldre arbetar ofta högre upp i åldrarna och efterfrågar ökade valmöjligheter för boendet. Utbildningsnivån, samt ålders- och könsfördelningen, varierar tydligt geografiskt. Befolkningstillväxt och hög utbildningsnivå lockar näringsliv och organisationer, vilket ger en positiv utvecklingsspiral. För mindre kommuner kan det istället bli en negativ utvecklingsspiral med befolkningsminskning.

3. Ökade klyftor i samhället

I Sverige har inkomstskillnaderna på individnivå ökat sedan tidigt 80-tal. Inkomstskillnaderna har även ökat mellan olika arbetsmarknadsregioner, vilket tyder på att växande skillnader på individnivå medför ökande skillnader även mellan regioner. Socioekonomiska skillnader avspeglas i ojämlikhet hälsa, med tydlig skillnad i medellivslängd mellan kommuner och stadsdelar. Utbildningsnivå avspeglas i medellivslängden, där skillnaden ökat sedan 70-talet.

4. Unga vuxna som ställer krav

Med unga vuxna menas gruppen 18–27-åringar. De unga vuxna tillför nya sätt att arbeta på, bland annat genom att de är välutbildade samt uppvuxna med internet och digitala medier. De ställer också högre krav som arbetsgivaren förväntas motsvara. Det är viktigt att skapa förutsättningar för unga vuxna att påverka, både på arbetsplatsen och i stadens utveckling. Annars är risken att de söker sig vidare till en ny arbetsplats eller en större stad. Att attrahera unga vuxna är också viktigt eftersom det blir allt svårare att rekrytera personal med rätt kompetens. Det är vanligare bland unga vuxna att byta arbetsplats eller flytta idag än för ett par årtionden sedan. Unga vuxna kan också vilja varva perioder av intensivt arbete med mindre intensiva perioder.

5. Större arbetsmarknader genererar ökad pendling

Under perioden 1999-2009 har antalet lokala arbetsmarknader enligt SCB minskat från 92 till 75. Pågående regionförstoring genererar ökad pendling, men den har de senaste 20 åren koncentrerats till storstäderna. I självkörande fordon kan det finnas en möjlighet till en mer anpassad kollektivtrafik även utanför storstäderna. Behovet av och möjligheten att pendla kan påverkas av mer tillgänglig internetuppkoppling samt en större acceptans för distansarbete. Internet har redan idag stor påverkan på arbetsliv, inköpsvanor och social samvaro – och denna kommer bara att öka framöver. Boverket bedömer att alla bostäder och arbetsplatser

har bra internetuppkoppling år 2025, vilket förutsätts säkerställas av staten där marknaden inte fungerar.

6. Ökad automatisering och digitalisering förändrar behovet av människan

Teknikutveckling inom särskilt automatisering och digitalisering är viktig för att lösa framtida samhällsutmaningar. Behovet av arbetskraft inom tillverkningsindustrin minskar med teknikutveckling och produktivitetsökning, men ökar samtidigt inom andra branscher. Teknikutveckling påverkar dock branscher olika gällande utveckling, produktion och distribution av produkter och tjänster. Robotisering, automatisering och 3D-skrivare kan öka förutsättningarna för lokal tillverkning och montering av produkter, vilket minskar behovet av transporter. Den ökande internethandeln kan tvärtom öka behovet av transporter.

7. ”Big Data” öppnar för helt nya möjligheter

Big data handlar om att analysera och ta tillvara de ”digitala spår” vi lämnar efter oss. Det samlade materialet kan användas för att förutsäga beteenden, förhållanden och mönster av både kommersiella och av offentliga aktörer. Till exempel kan det förenkla arbetet med att motverka klimatförändringar och vid sjukdomsbekämpning. Samtidigt finns det självklart risker med att samla in stora mängder information om människor.

8. Omstruktureringen inom skogssektorn

Skogssektorn har i Sverige efter den senaste lågkonjunkturen genomgått en omfattande strukturell omvandling, men trä som byggmaterial, hygienpapper och förpackningar bedöms trots det ha en god framtid. Inom skogsindustrin sker ett skifte från nord till syd, med etableringar i de snabbt växande marknaderna i Latinamerika och Sydostasien. Skogsindustrin utvecklas från volymproduktion av sågvirke och papper till specialisering med nischade produkter i mindre volym och högre förädlingsvärde. Detta syns tydligt inom exempelvis medicin och textilier, men det finns även potential för mer industriellt trähusbyggande. Klimatförändringarna beräknas öka skogsproduktionen i Sverige, vilket ger ökad tillväxt men samtidigt riskerar att försämra träråvarans kvalitet.

9. Klimatet har knappt börjat påverkat Sverige

Den mänskligt initierade klimatförändringen anses vara den viktigaste långsiktiga samhällsutmaningen både nationellt och internationellt, då konsekvenserna är såväl omfattande som svårförutsägbara. Klimatförändringen påverkar knappt Sverige idag, men får förödande konsekvenser om inte åtgärder vidtas snarast för att minimera temperaturökningen till år 2100 till max 2°C. I Sverige bedöms de areella näringarna jord- och skogsbruket få positiva effekter i form av ökad tillväxt, men också negativa effekter i form av skadedjur. De positiva och negativa effekterna tar här i stort sett ut varandra. I Sverige påverkas städer och övrig bebyggelse genom större risk för värmeböljor, översvämningar, förändrad grundvattennivå och snö- och vindlaster. Även om Sverige inledningsvis inte påverkas direkt av klimatförändringar får vi indirekta effekter av störningar i andra delar av världen, i form av exempelvis klimatmigration och produktionsstörning för jord- och skogsbruket.

10. Besöksnäringens ökning

Besöksnäringen är en del av upplevelseekonomin och växer i såväl Sverige som internationellt. Den kan delas in i traditionell turism, affärsresor samt besök hos släkt och vänner. Turismkonsumtionen i Sverige har ökat med över 80 % sedan år 2000. Näringslivet genererar dock oftast fler besök till en region än turister. De största intäkterna kommer vanligen från svenska affärs- och fritidsresenärer. Många kommuner hoppas att besöksnäringen ska skapa arbetstillfällen och locka nya invånare. Sverige har högt anseende som ett attraktivt och tryggt besöksland med stora områden med orörd natur, kulturliv, stabil ekonomi och välfungerande samhälle. Det finns däremot ett behov av att arbeta med destinationsutveckling för att ytterligare stärka turistnäringen. Utvecklade destinationer har ofta samordnade aktörer som ger destinationen hög attraktionskraft.

11. Jag- och vi-samhället

Vi är i ett skifte från det trygga och förutsägbara till ett postmodernt samhälle där konventioner utmanas och det mesta tycks möjligt. Utvecklingen mot ett mer individualiserat samhälle drivs av globalisering och digitalisering, samt kännetecknas av ökad decentralisering och privatisering samt fler valmöjligheter. Politiska institutioners inflytande minskar och det är svårt att hitta det gemensamma. I praktiken ökar också klyftorna i samhället. Ökad individualism och högre krav på omvärlden märks allt mer vid individuell konsumtion och vid kontakt med offentlig sektor. Detta medför ökade krav på utbud och unika lösningar, vilket ställer frågan om vad som ska skattefinansieras och inte på sin spets. Många väljer att engagera sig i enskilda frågor utifrån individuella preferenser, ofta via sociala medier.

12. Det livslånga lärandet

Nya kunskaper från teknisk utbildning behöver kombineras med arbetslivserfarenhet för att behålla sitt värde, då den tekniska utvecklingen går så snabbt. Tekniken i samhället blir alltmer självinstruerande vilket gör det enklare att ta till sig information, men samtidigt riskerar arbetslivserfarenhetens djupa kunskap att tappas. Tröskeln för att starta upp en ny verksamhet blir högre med alltmer avancerade maskiner som är dyra i inköp och kräver större kunskaper för att sköta. Det livslånga lärandet handlar inte bara om att kunna utvecklas i sitt arbete längre upp i åldrarna utan också om att kunna fortsätta att utveckla en bra lärmiljö.

Förslag till prioriteringar från omvärldsanalysen

Utifrån omvärldsanalysens resultat har ett antal förslag på prioriteringar för kommunens framtida arbete tagits fram. Förslagen baseras på vad som uppfattas som centrala punkter för Ljungby att fördjupa och/eller utveckla sig inom. Utgångspunkten har varit Ljungby kommunens befintliga unika värden samt geografiska läge och möjligheter till arbetspendling.

De föreslagna prioriteringarna har i arbetet med program till översiktsplan använts för att, tillsammans med utpekade utmaningar, definiera strategier som är relevanta för kommunens samhällsplanering. Detta beskrivs vidare i avsnittet om utmaningar och strategier. Alla förslag är i olika utsträckning relevanta för kommunens översiktliga planering, men några av förslagen har tydligare koppling till kommunens övriga utvecklingsarbete med till exempel näringslivsfrågor. För att alla aspekter av omvärldsanalysens föreslagna prioriteringar ska

fångas upp ska de även användas i kommunens övriga långsiktiga utvecklings- och visionsarbete. De prioriteringar som omvärldsanalysen föreslår är följande:

1. Gör det mycket enkelt att utveckla idéer i Ljungby kommun

Förslaget handlar i första hand om att attrahera personer som har en egen drivkraft till att utveckla både sig själva och sin omgivning. Många av dessa finns redan idag i Ljungby men de behöver bli fler och de kan i praktiken vara kopplade till vilken bransch eller vilken sektor som helst. Eldsjälarna är viktiga stenar i samhällsbyggandet och kan de lockas att starta projekt och processer i Ljungby kommun så kan det bli ringar på vattnet.

2. Göra resandet enklare samt underlätta för transporter och logistik av alla slag

Se till relationen mellan Ljungby stad och Ljungby kommun samt i dess förlängning grannkommuner och de regioner där dessa kommuner återfinns i. Gränsdragningar fungerar i praktiken som förvaltningsgränser av olika slag. Andra relationer att titta närmare på kan vara dag- och nattpendling, fritid och arbetstid, sommar och vinteraktiviteter. Antalet funktionella arbetsmarknadsregioner minskar sakta i Sverige då vi som individer är alltmer rörliga och det sker en allmän infrastrukturutbyggnad.

3. Öka attraktiviteten mot gruppen unga vuxna och etablera lockande levnadsmiljöer

Förslaget handlar i grunden om attraktivitet och lyfter specifikt begreppet unga vuxna och att Ljungby kommun görs än mer attraktivt att bo och leva i. Statistiken visar att just denna grupp tenderar att flytta till större städer eller universitetsorter för att sedan bli kvar där. Livsstilsfrågor kan här vara avgörande att fokusera på.

4. Se över hur trygghetsfaktorerna kan förstärkas.

Ytterligare förstärka trygghetsfaktorerna i kommunen, vilket även har bärighet till det tredje förslaget. Att behålla sjukhuset och samtidigt utveckla barnomsorgen samt säkerställa att säkerhet i hem och på allmän plats fungerar är viktigt inte bara för den enskilda människan utan även för näringslivet.

5. Kommunen ska aktivt stödja utveckling av branscher och branschbreddning för att kunna möta utmaningar som digitalisering.

Det femte förslaget är kopplat till den tredje men fokuserar på att arbeta över branschgränser för att stödja en branschbreddning men också utveckla den egna branschen med hjälp av exempelvis digitalisering och industri 4.0-frågor. Industri 4.0 eller den fjärde industriella revolutionen siktar inom tillverkningsindustrin mot smartare och effektivare produktion och logistik med hjälp av intelligenta digitala nätverkssystem. Detta är något som även stöds av Region Kronoberg och bedömningen är att unga personer kan bidra med mycket värdefulla erfarenheter kring användning och produktion av ny teknik.

6. Kommunen ska stödja utvecklingen i redan etablerade industrier och företag till att bli mer tjänsteinriktade och även skapa nya arbetstillfällen inom tjänstesektorn.

Förslaget lyfter tjänstesektorn explicit. Detta görs dels utifrån ett upplevelseperspektiv där det har uttryckts ett behov av fler möjligheter men också utifrån ett utvecklingsperspektiv där exempelvis naturen och civilsamhället kan utgöra stabila grunder för att skapa nya arbetstillfällen men också, vilket kan vara än viktigare, att stödja utvecklingen i redan etablerade industrier och företag till att bli mer tjänsteinriktade.

7. Föra dialog om kommande behov hos näringslivet samt inleda samarbeten för att få framförallt unga vuxna in på arbetsmarknaden.

Förslaget understryker behovet av kvalificerad kompetens till vårt näringsliv och våra organisationer. Samtidigt handlar det om de som står långt från arbetsmarknaden. Med ett aktivt stöd in på arbetsmarknaden så blir kommunen samtidigt en mer attraktiv plats att leva i.

8. Utveckla branschmöjligheter kring vatten och vattenförsörjning i Ljungby kommun.

Det åttonde förslaget pekar på ett globalt problem som numera även är relevant i Sverige, nämligen frågan om vatten och tillgängligheten till vatten. Ljungby är, baserat på sitt läge, en naturlig plats för att diskutera alla former av frågor kring användning och förbrukning av vatten. Att kunna bjuda in ledande personer på en internationell nivå och diskutera behov och möjligheter kring vatten och vattenförsörjning skulle kunna innebära att Ljungby kan förstärka och utveckla ett branschsegment kring vatten och dess användning.

9. Berättartraditionen är stark och kommunen bör utveckla och ta tillvara på bland annat Sagobygdens redan etablerade varumärke med kopplingar till Unesco som kan locka till sig mer kultur.

Förslaget handlar om berättandet och de mjuka kulturella värden som finns runt det. Det handlar både om det talade ordets kraft och möjlighet samt om retorikens styrka och den goda sagans sätt att påverka oss som individer i rätt riktning oavsett om vi är unga eller gamla.

10. Kommunen ska samverka med olika myndigheter och hitta möjligheter till utveckling då utveckling sker både snabbare och säkrare vid samverkan.

Förslaget handlar om gränsöverskridande samverkan. Att samverka i olika former har redan nämnts under olika punkter ovan men vi vill ändå understryka att utveckling sker både snabbare och säkrare vid samverkan. Att särskilt bjuda in till dialog om de svåra frågorna ser vi som viktigt. En sådan fråga handlar om unga vuxna som hamnar i någon form av utanförskap.

Nulägesbeskrivning

I följande avsnitt följer en beskrivning av kommunens nuläge indelat i ett antal tematiska avsnitt. Nulägesbeskrivningen innehåller för alla teman en övergripande tematisk beskrivning av kommunen, en beskrivning av hur kommunen arbetar med temat samt en analys av kommunens styrkor och svagheter samt vilka frågor som bör prioriteras. Vidare redovisas under varje tematiskt avsnitt riksintressen och andra relevanta skyddade områden.

Nulägesbeskrivningen ger en bild av var kommunen står idag och har använts för att definiera viktiga utmaningsområden som kommunen står inför samt förslag på strategier för att bemöta dem. Detta redovisas vidare under avsnittet Utmaningar och strategier.

Nulägesbeskrivningen har tagits fram med hjälp av förvaltningsövergripande arbetsgrupper, där varje arbetsgrupp har ansvarat för ett av följande tematiska avsnitt:

- Natur
- Kulturmiljö
- Boende
- Arkitektur
- Landsbygdsutveckling och service
- Arbetsmarknad, näringsliv och kompetensförsörjning
- Besöksnäring
- Fritid och rekreation
- Kultur
- Social hållbarhet
- Trafik och kommunikationer
- Järnväg
- Teknisk försörjning
- Miljö- och riskfaktorer

Natur

Ljungby kommun är till ytan en vidsträckt kommun och omfattar en mängd olika gröna (natur) och blåa (vatten) strukturer som är spridda över dess yta. Kommunen intar norra delen av Sunnerboslätten, där sjöar, myrar och jordbruksdalar utgör öppna inslag i en skogsdominerad landskapsbild. Betydande skillnader på naturmiljöer förekommer mellan kommunens västra och östra delar. Den västra delen är rik på skog och myrar, medan den östra karaktäriseras av ett mer mosaikartat landskap, med insprängda dalgångar med jordbruksområden mellan skogsmarker.

Inom kommungränsen finns det flera riksintressen av betydelse för naturvård. Flertalet av riksintressena är även inrättade som naturreservat. Totalt finns det 33 naturreservat i kommunen vilket vittnar om dess diversitet och skyddsvärda natur. Nyligen inrättades även ett kommunalt naturreservat i Kronoskogen precis intill Ljungby tätort vilket ger möjligheter för tätortsnära friluftsliv. Sjön Bolmen är även av riksintresse för yrkefisket.

Utöver riksintressen och naturreservat är även strandområden skyddade i form av strandskydd. Strandskyddet säkerställer att strandnära naturområden är tillgängliga för friluftsliv och skyddade för växt- och djurliv, vilket innebär restriktioner vid uppförandet av ny bebyggelse och andra förändringar. I Ljungby kommun har sjöarna Bolmen, Vidöstern Flåren, Furen, Unnen och Möckeln utökat strandskydd med 200 meter inåt land och 100 meter ut i vattnet. Övriga sjöar och vattendrag har både 100 meter inåt land och ut i vattnet.

Ljungby kommun har idag grönstrukturplaner över tre av tätorterna som redovisar var upprustning behövs och var parkmark saknas. En aktualisering av planerna kommer ske framöver och det planeras även en mer kommunövergripande grön- och blåstrategi för frågor på en mer övergripande nivå av strategisk karaktär. I den byggda miljön har natur och grönstruktur en stor roll att spela. Gröna och blåa värden i tätorterna fyller en viktig funktion och skapar värden för staden i form av ekosystemtjänster. Ekosystemtjänster är något kommunen måste prioritera i högre grad i framtida planering, dels för samhället men även för den biologiska mångfalden.

Den biologiska mångfalden i kommunen och länet har minskat, vilket beror på att dess livsmiljöer påverkats av miljöförstörelse i form av strukturomvandlingar inom skogs- och jordbruket. Inom kommunen och Kronobergs län är det främst arealen åker och betesmark samt slåtteräng som minskat, vilket bidragit till att Kronoberg är det län i Sverige där rödlistade arter dör ut i snabbast takt.

Den biologiska mångfalden påverkas även av invasiva arter, varav vissa är medvetet inplanterade medan andra spridits genom oaktsamhet eller vid exempelvis transporter. De invasiva arterna kan konkurrera ut naturligt förekommande arter och påverka ekosystemet negativt. I Ljungby kommun har bland annat jättelokan spridit sig och tränger undan inhemska arter.

Vidare har även var vi väljer att bosätta oss påverkat naturmiljön. Urbaniseringen sker i en högre takt vilket bidragit till att det brukade landskapet riskerar att försvinna när allt fler bosätter sig i städer och färre brukar marken. För att inte riskera att den biologiska

mångfalden och skyddsvärda biotoper påverkas i för stor grad måste frågan kring skogsbruket, odlingslandskapet och invasiva arter lyftas.

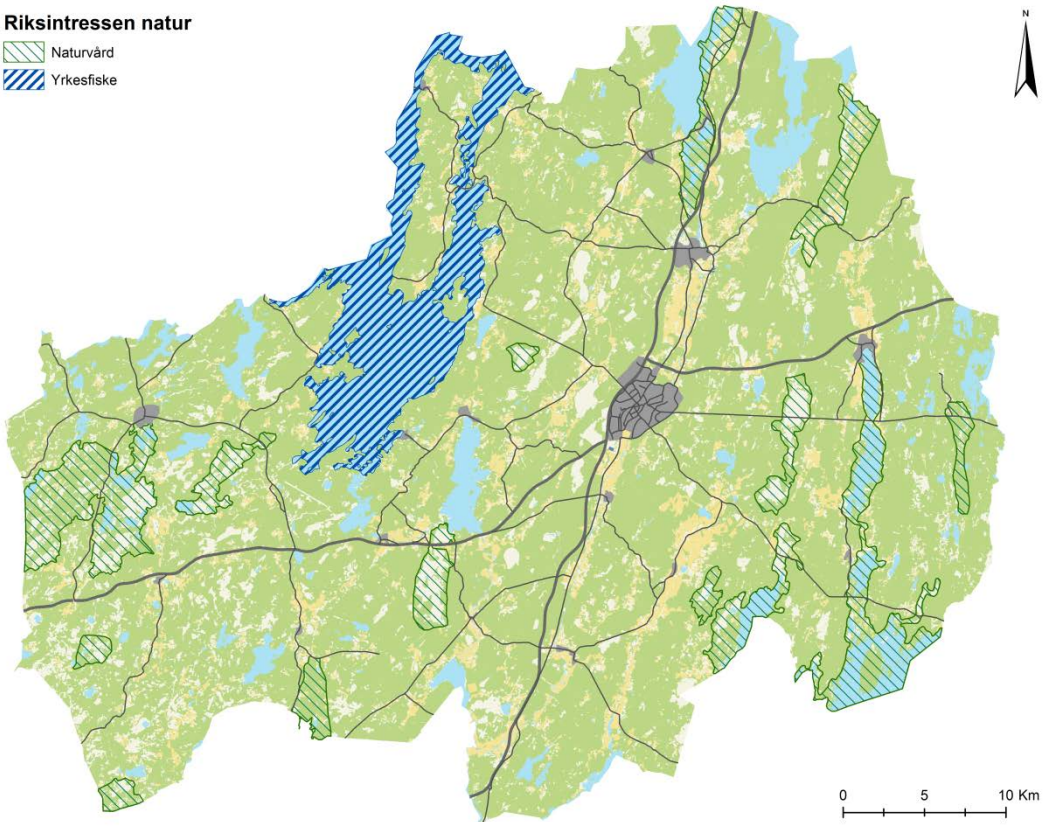

Figur 5. Karta över riksintresse för natur och yrkesfiske

Kulturmiljö

Med kulturmiljö menas de miljöer som har formats av oss människor genom tiderna. Kulturmiljöer är nödvändiga kunskapskällor för att vi ska förstå och uppleva både historien och dagens samhälle. För att man ska kunna ta del av kulturmiljöerna är det viktigt att de bevaras, används och utvecklas.

Ljungby kommuns kulturmiljöer har koppling till hela spektret av jordbruk, industrier, byar, staden, militär, kyrkor, gravfält, kommunikationer och muntliga berättelser. Kommunens kulturmiljöer präglas till stor del av naturförutsättningarna, med skog med delvis stort inslag av myrmark samt nord-sydliga dalstråk med vatten, jordbruksmark, vägar och bebyggelse. Det viktigaste dalstråket är Lagadalen, vilken innehåller flera generationer av nationellt betydelsefull vägstruktur, i form av E4:an och dess föregångare Riksettan och Lagastigen, samt flera viktiga kulturmiljöer och storslagna fornlämningsmiljöer. 30 områden i kommunen ingår i länets kulturmiljöprogram, av vilka 8 även är riksintressen (se figur 13). Riksintresseområdena i Ljungby kommun utgörs av landsbygdsmiljöer med odlingslandskap och bebyggelsemiljöer, med allt från herrgårdar till bondbyar. I kommunen finns även fyra byggnader som är klassade som byggnadsminnen. Utöver dessa skyddade områden finns många kulturhistoriskt intressanta bebyggelsemiljöer, där dock byggnader och miljöer i många fall saknar skydd och därmed riskerar att förstöras eller rivas.

Kulturmiljöarbete handlar mycket om att skapa förutsättningar för människor att bevara, använda och utveckla kulturmiljöer. Det är därför viktigt att arbeta tvärsektoriellt med kulturmiljöer, inom bland annat samhällsplanering, besöksmålsutveckling, naturvård och fastighetsförvaltning. Kommunens kulturmiljöarbete inkluderar myndighetsutövning, förvaltning, kunskapsspridning och tillgängliggörande av kulturmiljöerna. Det finns idag ett behov av att uppdatera och förbättra kommunens kunskapsunderlag för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse, och inte minst att det innehåller riktlinjer för skydd och utveckling. Ett kommunomfattande kulturmiljöprogram håller därför på att arbetas fram, vilket jämfört med befintligt underlag ska behandla fler typer av bebyggelse samt ha större fokus på helhetsmiljöer och modernare bebyggelse.

Förbättrad kunskapsspridning om kulturmiljöfrågor kan vara ett sätt att stärka förståelsen för dessa frågor och att kulturmiljöer tydligare ses som resurser för tillväxt och livskvalitet i bland annat samhällsplanering, naturvård och besöksnäring. För att förbättra styrningen och samordningen av det kommunala kulturmiljöarbetet behövs, förutom ett tydligt och förankrat kulturmiljöprogram, även tydliga rutiner för både det löpande och det långsiktiga arbetet.

Boende

Bostäder, arbetsplatser, mötesplatser och offentliga byggnader är grundläggande byggstenar i människors vardagsmiljöer. Kommunen är genom sin roll som markägare, planerare, myndighet, beställare och byggherre en viktig förebild för marknadens aktörer och ska föregå med gott exempel.

Ljungby kommun hade i slutet av oktober 2017 28 251 invånare, medan centralorten hade 16 324 invånare. Under 1980- och 1990-talet förändrades inte kommunens befolkning mycket utan låg på cirka 27 500 invånare. I början av 2000-talet minskade dock befolkningen till under 27 000 invånare. Från mitten av 2000-talet har sedan befolkningen sakta ökat och från år 2015 har ökningen gått i en snabbare takt än tidigare. Befolkningsökningen beror till viss del på ökad invandring från utlandet, men även inflyttning av invånare från länet och övriga riket. De senaste årens befolkningsökning ligger på cirka 1 % årligen. Det politiska målet för befolkningsökningen är att det år 2035 ska bo cirka 35 000 invånare i Ljungby kommun, vilket innebär en genomsnittlig ökning med 1,2 % per år. Det innebär att kommunen aktivt måste satsa på ökat bostadsbyggande. Utifrån prognosen behöver det tillkomma cirka 175 bostäder per år.

I Ljungby kommun finns det många lediga tomter och mycket mark som är planlagd för bostäder. Kommunen kan erbjuda sjö- och naturnära boende i varierande miljöer. Behovet av bostäder ser olika ut i de olika kommundelarna. Efterfrågan och marknadsförutsättningarna för nybyggnation skiljer sig därför åt mellan de olika delarna av kommunen. Efterfrågan är som störst i Ljungby tätort och utmed vissa strandsträckor, särskilt vid sjön Bolmens östra strand. I staden kan värdefulla markresurser utnyttjas mer effektivt genom tätare och högre bebyggelse. På landsbygden ges möjligheter till en glesare bebyggelse med större tomter. Kommunen arbetar med landsbygdsutveckling i strandnära läge vilket innebär att kommunen möjliggör ny bebyggelse på landsbygden i attraktiva lägen som idag har strandskydd (LIS-områden).

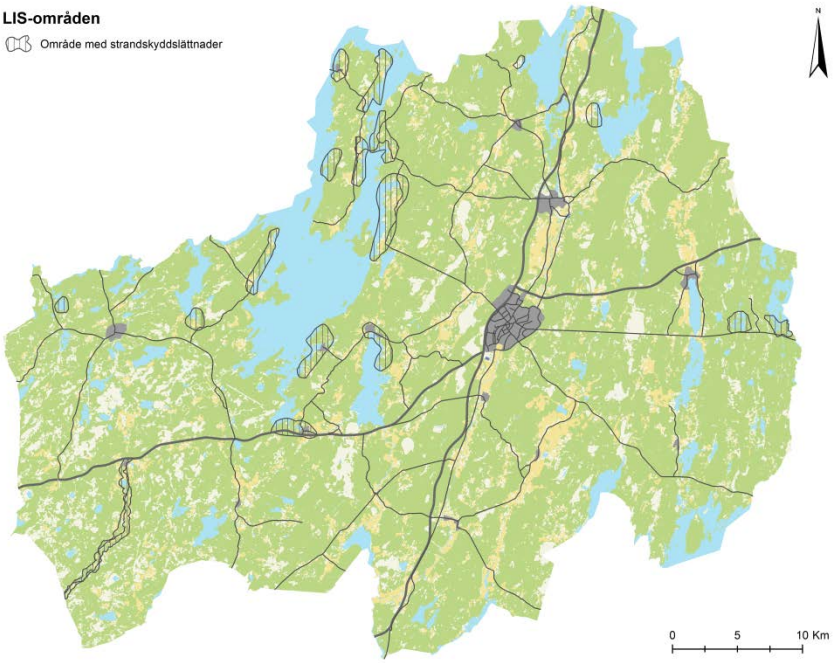

Figur 6. Karta över LIS-områden i kommunen.

Långsiktigt uppnås de bästa effekterna för integrerat boende och social hållbarhet med en blandning av boendeformer, bostadsstorlekar och upplåtelseformer. Bostadsutbudet utanför Ljungby stad består till största del av småhus, medan det finns få flerbostadshus. Fastighetspriserna är låga i de mindre tätorterna. Det råder bostadsbrist i kommunen, framförallt saknas små hyresrätter, vilket bland annat ungdomar efterfrågar. De äldre hyresrätterna har låg standard. Det är viktigt att det byggs bostäder av olika slag för att komplettera det befintliga bostadsutbudet. Andelen äldre kommer att öka, vilket medför behov av bostäder som har god tillgänglighet och är funktionella för äldre.

Boendemiljön omfattar inte enbart bostaden utan även andra funktioner kopplade till boendet som lekplatser, parker och service. Nya servicefunktioner som förskola, skola och äldreboende ska i så stor utsträckning som möjligt integreras i bostadsbebyggelse och ingå i planering av nya bostadsområden. Det finns goda förutsättningar att åstadkomma bra boendemiljöer, men det krävs stora insatser för att uppnå förbättringar. Kommunen bevakar boendefrågor genom en årlig genomgång av bostadsförsörjningsprogrammet.

Arkitektur

Arkitektur omfattar utformningen av byggnader, gator, platser, parker, stadsstrukturer och landskapet. Arkitektur som är genomtänkt samt väl gestaltad och utförd redan när den byggs skapar stora värden på lång sikt, inte enbart för den som bygger utan också för de som ska använda arkitekturen och för samhället i stort. Arkitektur och gestaltning bevakas löpande i samhällsplaneringen.

Arkitektur från olika tidsepoker, byggd efter olika planeringsideal och med olika stil finns representerade i Ljungby kommun. Utvecklingen av Ljungby stad har gått från by via köping år 1828 till staden med kvartersstruktur med tingshus, gästgiveri, kyrka och torg och Storgata. Med järnvägen kom bangård, stationshus, godsmagasin och järnvägspark. Industrisamhällets framväxt och urbaniseringen har sedan präglat staden med större industriområden, utbyggnaden av stora villor som på Strömgatan och de stora flerbostadshus- och villaområdena i årsringar runt centrum. I och med att järnvägen försvann och Riksettan lades om kom staden att hamna lite vid sidan om. Under 1960-talet revs delar av centrum och butiker som EPA, Domus och byggnader uppfördes med ett modernistiskt och mer avskalat formspråk. Vissa senare tillförda detaljer som balkonger och skärmtak passar inte in i miljön. Arkitekturen är spretig och gestaltningen är inte enhetlig. Staden har i övrigt en varierad arkitektur och kvar finns många autentiska miljöer och landmärken som kyrkan, Gamla Torg, Tellushuset, Tingshuset, Terrazahuset, sjukhuset och Järnvägsparken. Från 1950-och 60-talen finns exempel på både villor och flerbostadshus med tegelarkitektur som har en finstämd detaljutformning. Från de senare åren finns bra exempel som Åsikten, Ljungbergsmuseet och tillbyggnaden av Terrazahuset.

Landsbygden är rik på intressanta kulturbyggnader och miljöer, en levande landsbygd med herrgårdar, säterier och brukade gårdar. Järnvägens tillkomst gynnade framväxten av orter som Lidhult, Byholma, Bolmen, Angelstad, Ryssby, Hamneda, Kånna, Lagan och Vittaryd. Fortfarande kan man ana järnvägens påverkan även om de flesta stationshus är rivna. De mindre tätorterna i kommunen utvecklades från landskommuner till tätorter i folkhemmets anda med skola, pensionärslägenheter och livsmedelsbutik. Det finns etablerade strukturer, miljöer och byggnader i både Ljungby stad, tätorterna och landsbygden som innehåller stora kvaliteter.

Landsbygdsutveckling och service

Ljungby kommun är enligt statistiska definitioner en landsbygdskommun. Kommunen är en av de största till ytan söder om Stockholm. Befolkningstätheten är 16 invånare per kvadratkilometer, vilket är relativt lågt för en kommun i södra Sverige. I västra kommundelen är det som mest glesbefolkat, med endast 0-5 invånare per kvadratkilometer. Kommunens totala yta utgörs huvudsakligen av landsbygd av skiftande karaktär. Ljungby kommun karaktäriseras av flertalet mindre orter, utspridda över en stor geografisk yta. Cirka 30 % av kommunens befolkning bor utanför kommunens tätorter.

Landsbygden i Ljungby kommun erbjuder attraktiva boendemiljöer, med vackra kultur- och naturmiljöer. Det finns flertalet skolor och förskolor på landsbygden, ett antal dagligvaruhandlare med ombudstjänster och landsbygden präglas av ett starkt föreningsliv. De geografiska avstånden gör att mindre orter stärks, men också att samarbeten mellan orter utvecklas. Näringslivet utanför Ljungby tätort består traditionellt sett mest av tillverkningsindustri, samt jord- och skogsbruk. Numera växer sektorerna för tjänster, service och besöksnäring, och blir allt viktigare för att skapa och erbjuda arbetstillfällen. En förutsättning för all service i kommunen är att den relativt begränsade befolkningen är utspridd på en stor geografiskt yta och på flertalet orter, från väldigt små till lite större. Denna grundförutsättning gör det svårt att täcka upp hela den geografiska ytan med likvärdig servicetillgänglighet. Det gör det även svårt att motivera riktade satsningar på specifika orter framför andra orter. Ekonomiska resurser ska täcka insatser på en stor geografisk yta, till exempel för kommunala verksamhetslokaler, cykelleder eller informationstavlor. Mindre investeringar kan göra stor skillnad för orter, och kan motiveras även om befolkningsantalet som gynnas är litet. På vissa platser är det på grund av begränsad storlek svårt att upprätthålla kvalitet inom skola och förskola. Med ett litet kundunderlag kan det vara svårt att bedriva dagligvaruhandel, vilka ofta även innehar andra viktiga servicefunktioner för lokalsamhället.

Nedan följer en kort beskrivning av servicetillgängligheten i Ljungby kommun undantaget centralorten. Kartorna nedan visar geografiskt servicetillgängligheten i kommunen. I dessa kartor kan man även se var det finns kluster av servicetillgänglighet. I Ljungby stad finns alla typer av service som listas nedan.

Offentlig service utanför Ljungby stad består av:

- Åtta kommunala grundskolor och en fristående grundskola på landsbygden, tio kommunala förskolor och fyra fristående förskolor på landsbygden samt ett fristående gymnasium i Ryssby.
- LSS-boende i Lagan, daglig verksamhet i Lagan, särskilt boende för äldre i Lagan och Lidhult samt HVB-verksamhet i Lagan.
- Biblioteksfilialer i Lagan, Lidhult och Ryssby samt en bokbuss med 96 hållplatser besökta månadsvis i övriga delar i kommunen.
- Vårdcentralsfilial i Lidhult samt vårdcentral med tandvård och apotek i Lagan.
- Kommunala bad, badplatser och övriga fritidsanläggningar (exempelvis fotbollsplaner, utegym och elljusspår) runt om i kommunen.

Kommersiell service utanför Ljungby stad:

- Dagligvaruhandel i Lagan, Agunnaryd, Södra Ljunga, Lidhult och Ryssby. I dagsläget är Tannåkers affär stängd och till salu. I butikerna finns även ombudtjänster för post, betaltjänster, apotek, och/eller systembolaget.
- Drivmedelsstationer i Ryssby, Tannåker, Lidhult, Lagan, Vittaryd, Agunnaryd och Kånna (Berghem) samt Södra Ljunga när butiken är öppen. Laddstolpar för elbilar finns i anslutning till Toftaholms herrgård.

Ideella organisationer:

- I Ljungby kommun finns ett starkt och utbrett föreningsliv med över 200 föreningar inom kultur, idrott och lokalutveckling (såsom sockenråd, samhällsföreningar och byalag).
- I några fall driver föreningar egna idrottsanläggningar, bygdegårdar och badplatser, med eller utan kommunalt stöd.

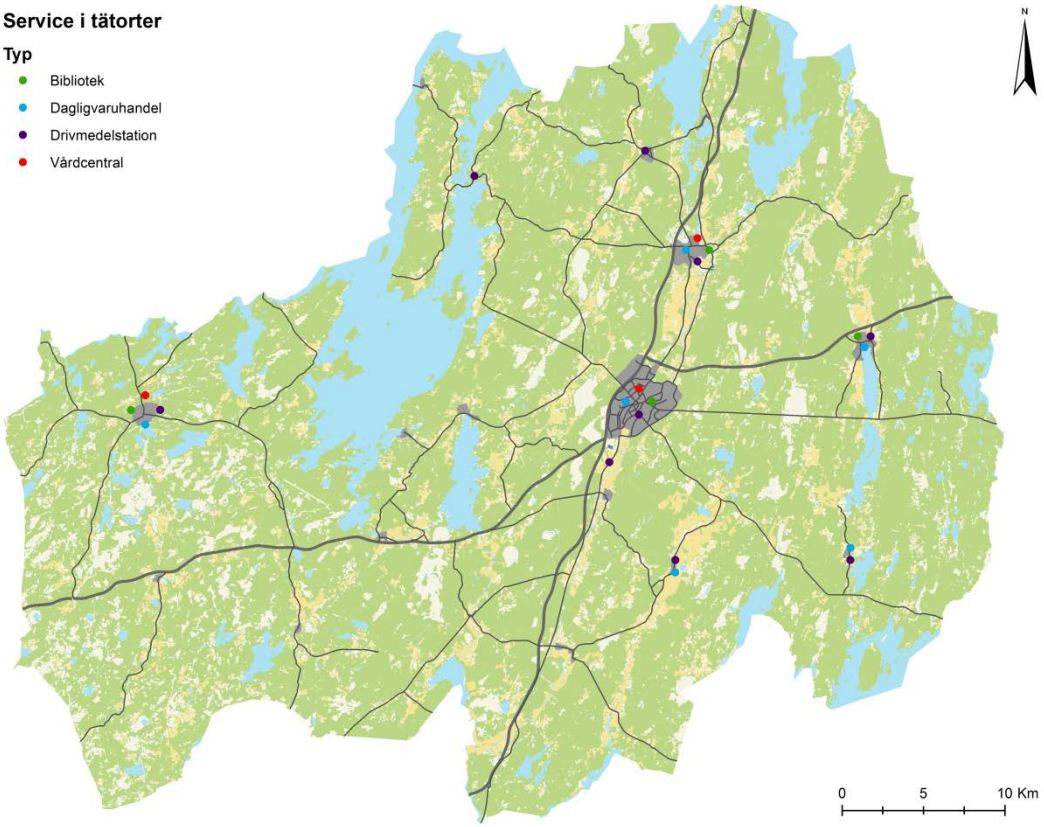

Figur 7. Karta över befintlig service i kommunen.

Kort beskrivning av orter i Ljungby kommun

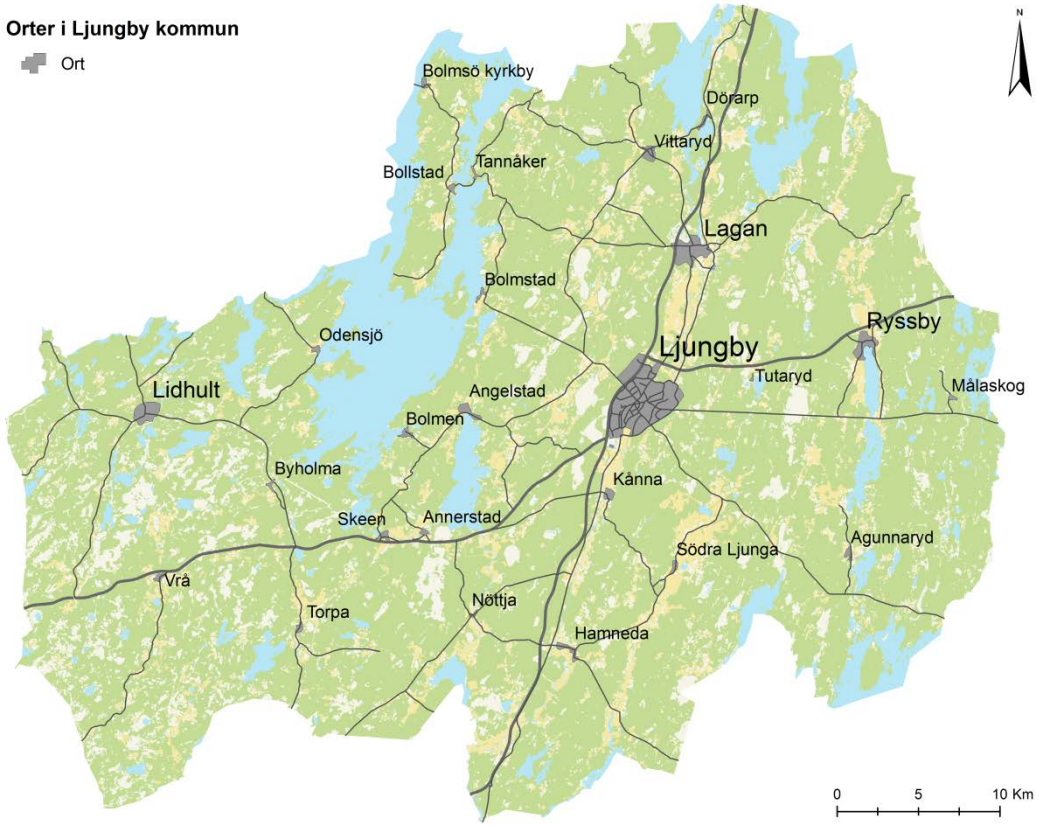

Figur 8. Karta över kommunens orter.

Agunnaryd

Precis väster om Agunnarydssjön ligger samhället Agunnaryd. Här finns en dagligvaruhandel med kafé som fungerar som en träffpunkt. På orten finns förskola, fritidshem och skola årskurs F-6. Bebyggelsen i området består av trävillor i varierande ålder. I Agunnaryd finns kommunalt vatten och avlopp. Området runt Agunnarydssjön är av riksintresse för naturvård.

Angelstad

Angelstad är en tätort med 258 invånare. Den ursprungliga bebyggelsen låg runt kyrkan och längs den före detta järnvägen. Flera av husen är från slutet av 1800-talet, då orten fick sin prägel som turistort. Det finns förskola, fritidshem och skola F-6. Orten är ansluten till kommunalt vatten och avlopp. I närområdet finns omfattande fritidsbebyggelse i Näglinge. Området runt sjön Bolmen är av riksintresse för friluftsliv.

Annerstad

I Annerstad har bebyggelsen växt fram kring kyrkan. Byn Djurarp och området runt kyrkan i Annerstad är värdefulla kulturmiljöer. Här finns även förskola. Angränsande Flymossen är naturreservat och riksintresse för naturvård.

Bollstad

Bebyggelsen i Bollstad består av ett tjugotal villor samt ett antal jordbruksfastigheter och fritidshus. I Bollstad finns förskola och skola F-6. Orten är ansluten till kommunalt vatten och avlopp. Bolmenområdet är av riksintresse för friluftslivet.

Bolmen
Den ursprungliga bebyggelsen i Bolmen låg kring den före detta sågverksindustrin. Sågverksindustrin har gett orten en speciell karaktär med många hus av trä. Utmed sjön Bolmens strand, sydväst om orten, finns ett område med fritidshus. Orten är ansluten till kommunalt vatten och avlopp. Sjön Bolmen av riksintrese för friluftsliv och ett populärt besöksmål sommartid.

Bolmstad
Bolmstad har ett attraktivt läge vid sjön Bolmens östra strand ungefär en mil väster om Ljungby stad. Bebyggelsen består av en blandning av permanentbostäder och fritidshus. Orten är ansluten till kommunalt vatten och avlopp. Badplats och småbåtshamn finns. Norr om Bolmstad finns stora fritidshusområden i Mjälen, Hölminge och Finnatorp.

Bolmsö kyrkby
Bolmsö kyrkby ligger på den nordvästra sidan av ön och består av ett tjugotal villor. Orten är ansluten till kommunalt vatten och avlopp. Bolmsö kyrkby är av riksintresse för kulturmiljövård och Bolmenområdet är av riksintresse för friluftslivet.

Byholma
Bebyggelsen i Byholma är samlad längs den gamla landsvägen. Byholma består av cirka 40 hus i varierande stil, huvudsakligen uppförda under den tid det fanns järnväg på orten. Närbelägna Bolmenområdet är av riksintresse för friluftslivet och ett attraktivt besöksmål.

Dörarp
I Dörarp är bebyggelsen samlad vid Färsjöns nordvästra strand. Orten är ansluten till kommunalt vatten och avlopp. Orten omfattas av två riksintressen – Vidösternområdet utgör riksintresse för friluftslivet, medan sjöns östra strand är av riksintresse för naturvård.

Hamneda
Bebyggelsen i Hamneda har sitt ursprung i byns roll som sockencentrum och järnvägsort. Byns bebyggelse är samlad längs genomfartsvägarna på östra sidan av Lagaån och ligger främst längs den före detta järnvägen samt mellan den och kyrkan. Hamneda sockencentrum är av riksintresse för kulturmiljövård, där bebyggelsen längs den tidigare järnvägen bildar en enhetlig kulturmiljö. I Hamneda finns förskola och skola F-6. Orten är ansluten till kommunalt vatten och avlopp.

Kånna
Kånna är en tätort med 335 invånare. Bebyggelsen är samlad öster om Lagaån i anslutning till den före detta järnvägen och består till största delen av villor i varierande åldrar. En gammal landsvägsbro av stort kulturhistoriskt värde leder fram till samhället. Kånna har kommunalt vatten och avlopp. Här finns även förskola. Orten är ansluten till kommunalt vatten och avlopp.

Lagan
Lagan är den näst största tätorten i kommunen och har 1590 invånare. Den ursprungliga bebyggelsen i Lagan låg runt den före detta yllefabriken i Åby, i Prästtorp och i gamla Åby. Lagan utvecklades vidare genom järnvägens tillkomst och kraftverksbyggen vid Lagaån. Bebyggelsen består främst av villor i varierande åldrar. I orten finns dagligvaruhandel och drivmedelsstation. Det finns förskola, dagbarnvårdare, fritidshem och skola F-9, och i anslutning till skolan finns en konstgräsplan. Lagan har kommunalt vatten och avlopp. I Lagan finns flera industriområden, det största i västra delen längs E4:an. Lagan har en 27-håls golfbana, sporthall, utomhusbassäng, fotbollsplaner, tennisbanor samt utegym. Det finns flera

attraktiva platser i området, till exempel Lagaån och Huljesjön. En anlagd vandringsled, Bergastigen, löper längs med Lagaån och är en del av Pilgrimsleden från Dörarps kyrka. Samhället angränsar i söder till Trotteslöv-Össlöv-Fallnaveka riksintresse för kulturmiljövård.

Lidhult

Lidhult fungerar som kommundelscentrum i kommunens västra del och har 696 invånare. Den ursprungliga bebyggelsen i Lidhult låg vid kyrkan. Genom järnvägens tillkomst försköts centrum västerut mot den före detta järnvägsstationen. Bebyggelsen består främst av villor i varierande stil och åldrar. I sydväst ligger ett industriområde där ett större företag lagt ner produktionen, men fastigheten är nyligen såld till en annan företagare. Träffpunkt Lidhult består av dagligvaruhandel med tillgång till drivmedel, kafé och bibliotek. På orten finns förskola, fritidshem och skola årskurs F-6. I anslutning till skolan finns sim- och idrottshall, fotbollsplaner med belysning och skjutbana. Lidhult är anslutet till kommunalt vatten och avlopp. Naturområdet söder om orten med Lidhultsåsen och Lidhultsån är naturreservat och riksintresse för naturvården.

Målaskog

Bebyggelsen i Målaskog är samlad längs genomfartsvägen och kring den före detta järnvägen. Målaskogsberg är naturreservat och ingår i ett större riksintresseområde för naturvård.

Nöttja

Bebyggelsen i Nöttja är samlad kring kyrkan och längs genomfartsvägarna. Stora delar av bebyggelsen härstammar från förra sekelskiftet. Flymossen väster om byn är naturreservat och riksintresse för naturvård.

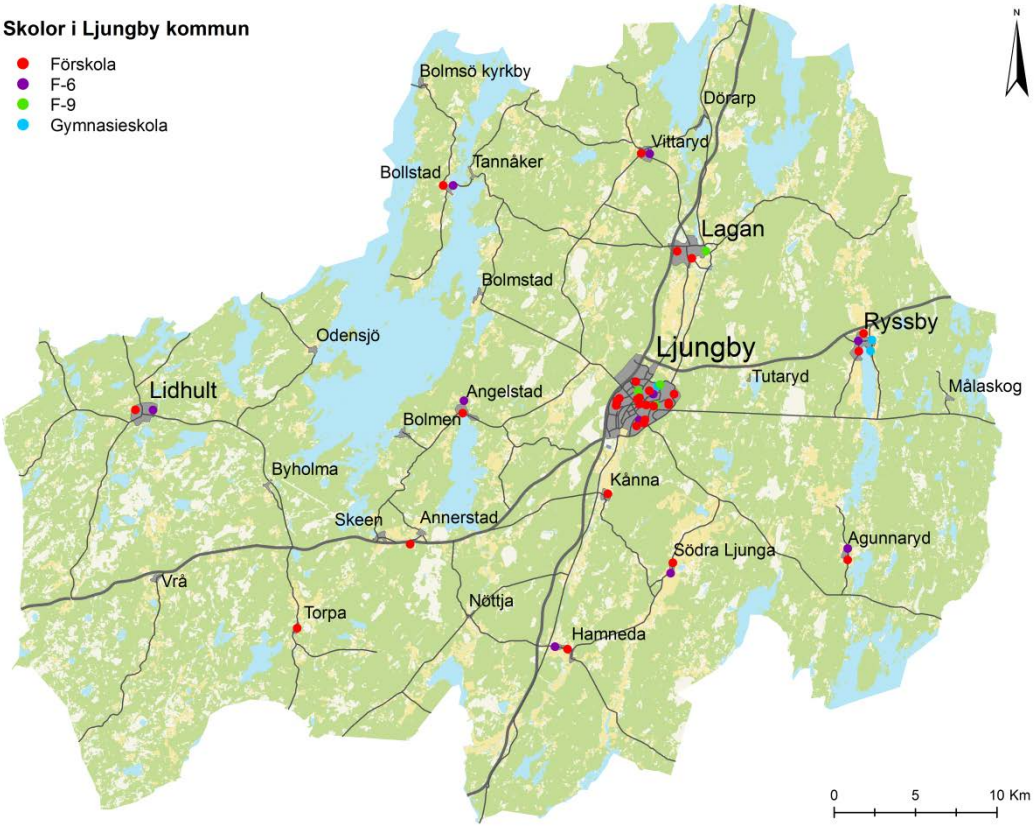

Figur 9. Karta som visar var det finns skolor i kommunen

Odensjö
Bebyggelsen i Odensjö är samlad längs genomfartsvägarna. I byn finns kyrka, hembygdspark samt bad- och båtplatser. Byn ingår i Bolmenområdets riksintresse för friluftslivet.

Ryssby
I Ryssby bor det 709 invånare. Den ursprungliga bebyggelsen låg runt det före detta stationsområdet med hotellet i centrum. I Ryssby finns förskola, fritidshem och skola för årskurs F-6. Ryssbygymnasiet är en friskola med utbildning inom jakt, skog, turism, hotell och restaurang. För rekreation finns sport- och aktivitetshall, simhall, fotbollsplaner och skjutbana. I Ryssby finns en dagligvaruhandel och en drivmedelsstation. Ryssby har kommunalt vatten och avlopp. Området runt Ryssbysjön är av riksintresse för naturvård.

Skeen
Bebyggelsen i Skeen består av cirka 25 villor i varierande åldrar och stilar. Skeen har kommunalt vatten och avlopp. Bolmentunneln som förser Skånes sydvästra kommuner med råvatten har intagningsanordningar i Skeen.

Södra Ljunga
Bebyggelsen i Södra Ljunga är samlad vid kyrkan och längs genomfartsvägarna. I Södra Ljunga finns en dagligvaruhandel och fristående skola och förskola. Vidare finns vandrarhem och museum. Orten är ansluten till kommunalt vatten och avlopp. Styplesjö är av riksintresse för naturvård.

Tannåker
Bebyggelsen i Tannåker är samlad längs genomfartsvägarna. I dagsläget är den tidigare dagligvaruhandeln på orten ute till försäljning. Drivmedelsstationen är däremot öppen. Området runt sjön Bolmen är av riksintresse för friluftsliv.

Torpa
I Torpa är bebyggelsen samlad längs genomfartsvägarna i söder. Det finns en badplats vid sjön Mäen. Förskola finns. Delar av orten är ansluten till kommunalt vatten och avlopp.

Tutaryd
I Tutaryd är bebyggelsen spridd på både sidor av riksväg 25. Området runt kyrkan och församlingshemmet bildar en egen bymiljö. Söder om byn finns Prästboda naturreservat.

Vittaryd
Vittaryd har 327 invånare i tätorten. Den ursprungliga bebyggelsen i Vittaryd låg vid kyrkan. Detta område utgörs idag av flera äldre kulturhistoriskt värdefulla byggnader. I Vittaryd finns förskola, dagbarnvårdare, fritidshem och skola för årskurs F-6. På orten finns fotbollsplaner, tennis- och boulebana samt elljusspår. Vittaryd har kommunalt vatten och avlopp. Vidösternområdet utgör riksintresse för friluftsliv, medan sjöns östra strand och Lagadalen söderut är av riksintresse för naturvård.

Vrå
Vrå har en äldre bymiljö kring kyrkan och den före detta butiken. Bebyggelsen i övrigt är blandad med äldre och nyare hus.

Arbetsmarknad, näringsliv och kompetensförsörjning

En fungerande arbetsmarknad där arbetstagare och arbetsgivare möts, och där utbud och efterfrågan matchas mot varandra, är viktig för att en kommun ska fungera. Den svenska arbetsmarknaden består till cirka 2/3 av privat näringsliv och cirka 1/3 av offentlig sektor, varav näringslivet har störst betydelse för sysselsättning och ekonomisk tillväxt. Olika branscher ställer olika krav på arbetskraftens kompetens, varför arbetsmarknadens sammansättning spelar stor roll för vilka kompetenser som efterfrågas. Rätt kompetens kan säkerställas med kompetensförsörjning, antingen via rekrytering eller via kompetenshöjande åtgärder.

Arbetsmarknad

Arbetstillfällena i Ljungby kommun är koncentrerade till centralorten med närområde. De större arbetsplatserna finns främst i centralorten och intill de större trafikstråken, samt i Lidhult. I övriga orter utgörs arbetsplatserna främst av mindre verksamheter. Nästan en tredjedel av sysselsättningen i kommunen finns inom tillverkning, vilket är klart mer än i länet och riket. Kommunen har också en jämförelsevis liten handels- och servicesektor samt privat tjänstesektor. Andelen sysselsatta inom offentlig sektor är också något lägre, där vårdsektorn är stark och statlig sektor svag. Eftersom Ljungby kommun är en relativt liten arbetsmarknad är branschbredden begränsad, vilket innebär att smalare yrkesgrupper inte är representerade i kommunen utan behöver arbetspendla till andra orter. På en mindre arbetsmarknad kan det även vara svårt för arbetsgivarna att hitta efterfrågad kompetens. Ljungby kommun har en låg in- och utpendling, vilket gör att arbetsmarknaden för huvuddelen av befolkningen avgränsas till kommunen. Pendlingsnettot är i nuläget något negativt.

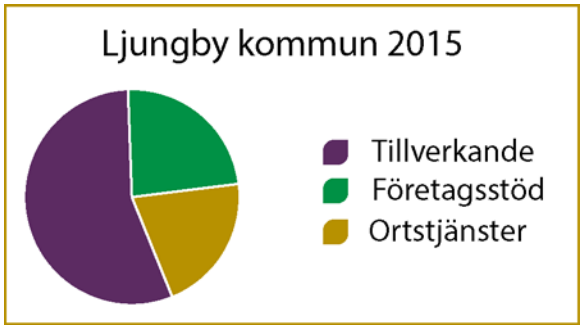

Figur 10. Fördelning mellan olika branscher i Ljungby kommun.

Arbetslösheten i Ljungby kommun är år 2017 låg både historiskt sett och i jämförelse med riket och länet. Sysselsättningsgraden har samtidigt minskat något under perioden 2007– 2014 beroende på att antalet sysselsatta minskat mer än antalet i arbetsför ålder. De som i dagsläget står till arbetsmarknadens förfogande är framförallt nyanlända/utrikesfödda och i mindre utsträckning ungdomar. Att få dessa grupper i arbete är viktigt både för att minska arbetslösheten och försörja arbetsmarknaden med arbetskraft. Det är framöver färre unga som inträder på arbetsmarknaden än åldersavgångarna, vilket riskerar till att leda till brist på arbetskraft.

Näringsliv

Näringslivet i Ljungby kommun kännetecknas av en stor andel tillverkande verkstadsindustri. Näringslivets struktur utgörs till allt större del av medelstora och små företag, vilket gör den mindre känslig för omställningar. En förskjutning från tillverkande industri till övriga branscher sker över tid, med en ökning av antalet sysselsatta hos service- och tjänsteföretagen de senaste åren. Ljungby har ett attraktivt läge i korsningen mellan E4:an och väg 25, vilket är viktigt för branscher som logistikföretag. Kommunen har en jämförelsevis hög specialisering inom flera olika industrinäringar, men nästan ingen inom handels- och servicesektorn eller den privata tjänstesektorn. Tillverkningsindustrin är exportorienterad, vilket gör att den är konjunkturkänslig. Denna bransch lever också ständigt med hotet om att produktionen kan utlokaliseras. Många företag har brist på personal med rätt kompetens och det kan vara svårt att få ungdomar att utbilda sig inom industriteknik.

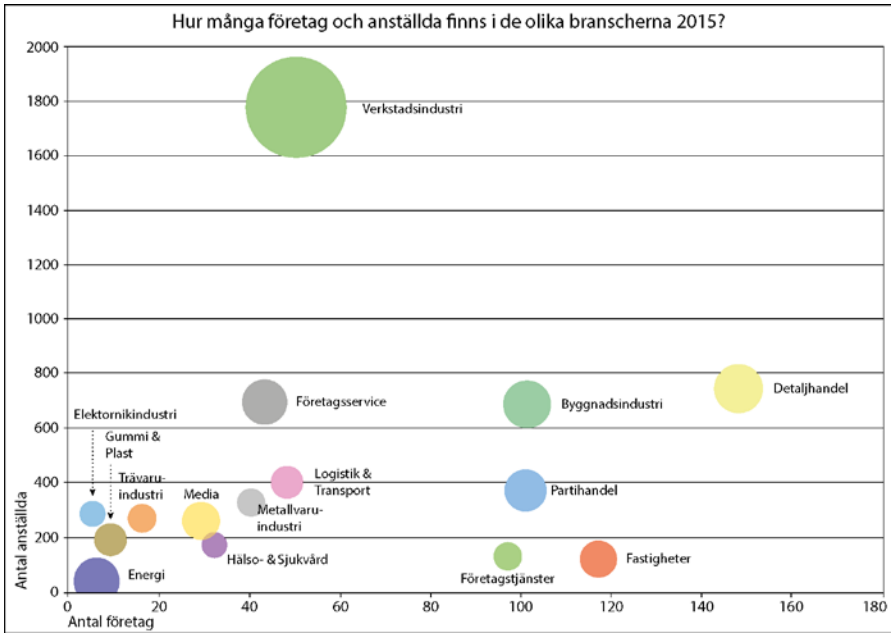

Figur 11. Branschomfattning, antal anställda och antal företag i Ljungby kommun.

Inom industrin är teknikutveckling viktig för att företagen ska kunna vara konkurrenskraftiga och här är digitaliseringen av produktion och produkter ett tydligt önskemål. Kalmar Mobile Equipments etablering av utvecklingscentrum i Ljungby år 2018 kan ge ringar på vattnet för forskning kring digitala affärer. Eftersom Ljungbys näringsliv har en begränsad branschbredd är det viktigt att stärka de branscher som är underrepresenterade. Den pågående ökningen inom tjänstesektorn behöver uppmuntras, där upplevelse- och besöksnäringen är en intressant och växande bransch. För att locka unga vuxna är det förutom arbetsutbudet även viktigt att utveckla kommunens attraktivitet. En viktig förutsättning för att näringslivet ska kunna utvecklas är att det, liksom idag, finns tillgänglig mark både i Ljungby och i övriga större orter. Markområdena ska vara attraktiva, där bra läge värderas högst. För verksamheter innebär det ofta skyltläge i välexponerade lägen till exempel längs med E4:an medan det för tjänsteföretag snarare innebär centrala lägen.

Kompetensförsörjning

Att matcha utbud och efterfrågan på arbetskraft är inte helt enkelt i en mindre arbetsmarknad som Ljungby. Det finns en matchningsproblematik då många arbetsgivare har svårt att rekrytera samtidigt som det finns ett utbud av arbetskraft som inte har efterfrågad kompetens. I Ljungby kommun finns idag ett behov av bland annat erfarna och/eller välutbildade ingenjörer, IT-tekniker, elektriker, sjuksköterskor, pedagoger, säljare och lastbilsförare. Under de närmsta åren förväntas också stora pensionsavgångar inom sektorerna utbildning, bygg, service och omsorg, samt för övriga högskoleutbildade.

Andelen högutbildade i Ljungby kommun är låg jämfört med både länet och riket, vilket syns på andelen i yrkesverksam ålder med eftergymnasial utbildning. Däremot är andelen som slutför grundskolan och gymnasiet högre än rikssnittet i kommunen. Kvinnor har generellt högre utbildningsnivå än män och skillnaden har ökat under det senaste decenniet. På Högskolecentrum Ljungby finns högre utbildning i form av yrkeshögskole- och högskoleutbildning. Högskolecentrum har ett nära samarbete med lokala företag, vilket gör att utbildningarna kan skräddarsys utifrån näringslivets behov. Ljungby kommun har liksom de flesta kommuner som inte är storstäder eller universitetsorter en nettoutflyttning bland unga vuxna, vilket också är ett problem för kompetensförsörjningen.

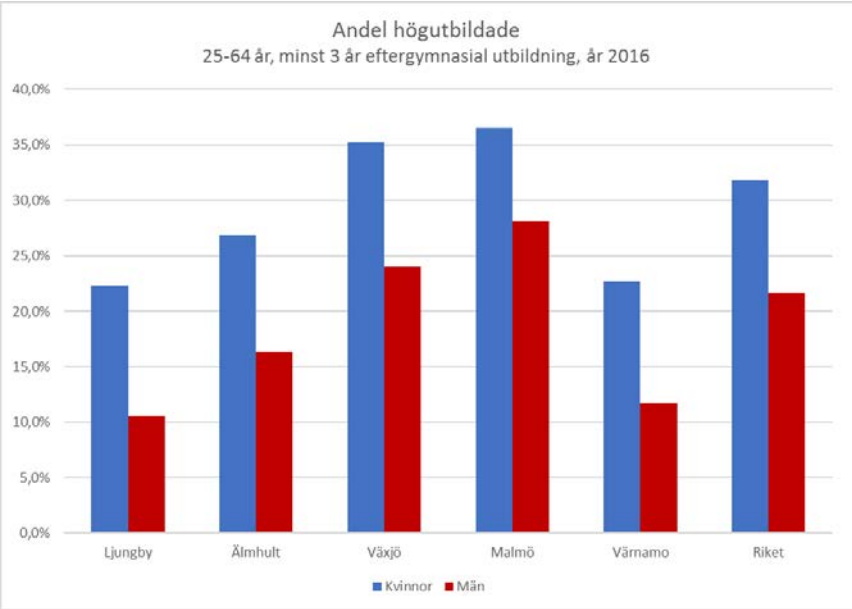

Figur 12. Andel högutbildade i Ljungby kommun jämfört med utvalda kommuner och hela riket.

För att lösa kompetensförsörjningen behövs ett brett arbete med kompetensutveckling av befintlig personal, ökad inpendling och att locka hit arbetskraft (främst unga vuxna) från andra regioner. Förbättrad kollektivtrafik med kortare pendlingstider är ett sätt att öppna upp arbetsmarknader. Genom att starta upp fler utbildningar på Högskolecentrum Ljungby är förhoppningen att arbetsmarknaden kan försörjas med den arbetskraft som efterfrågas.

Besöksnäring

Besöksnäringen är Sveriges snabbast växande bransch och Ljungby kommun har beslutat att arbeta med besöksnäringen på ett mer strategiskt sätt. Det strategiska arbetet sker i nära samverkan med Destination Småland, Region Kronobergs organisation för utveckling av besöksnäringen. Den nationella strategin för besöksnäringen uttalar att svensk besöksnäring ska fördubblas på tio år samt att besöksnäringen år 2020 ska vara Sveriges nya basnäring och omsätta 500 miljarder. Ljungby kommun ska i sitt arbete ta hänsyn till både den nationella och den regionala strategin.

Besöksnäringen i Ljungby kommun riktar idag in sig på olika målgrupper av turister med olika intressen. De utländska turister som kommer för att semestra i Ljungby kommun vill koppla av samt uppleva den svenska landsbygden, de traditionella svenska sederna och kulturen. De vill även äta gott, se på älgar, fiska, cykla, vandra och fynda på loppis. Övriga besökare i Ljungby kommun är främst intresserad av sport- och kulturevenemang, shopping, landsbygdens caféer och baden.

I dagsläget är Ljungby kommun stark på den utländska marknaden, men det finns potential att rikta in sig på nya marknader och samtidigt stärka närvaron på redan etablerade marknader. De viktigaste besöksmålen i kommunen är Sagobygden med Sagomuseet, älgparkerna, baden, fisket, cykellederna, Kastebergs gård, hembygdsgårdar och -parker, Ljungbergsmuseet, Toftaholms herrgård, Gamla Torg, Hjortseryd, loppisar, Torpa veteranmuseum, Minivärlden samt Alpackagården.

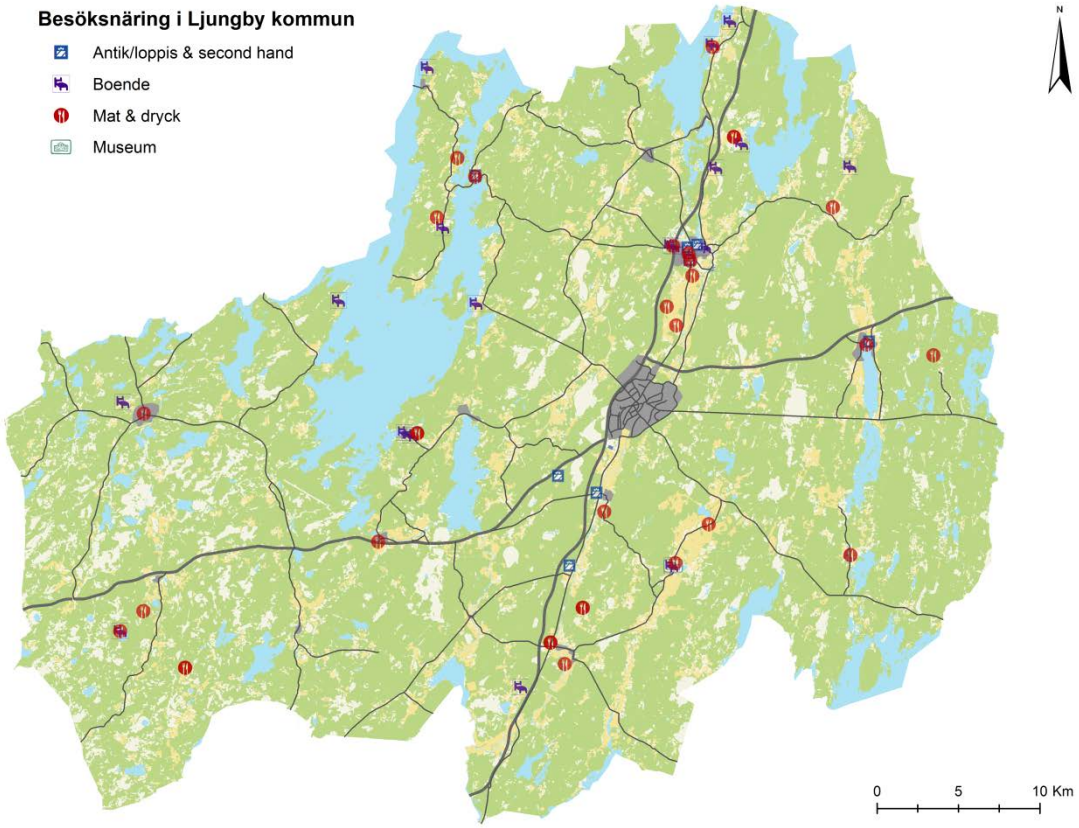

Figur 13. Karta över befintlig besöksnäring i kommunen.

Berättarnätet Kronoberg ingår i det nationella arbetet med Unescos konvention om tryggande av det immateriella kulturarvet. Under år 2017 har regeringen ansökt om att Sagobygden ska bli Sveriges första goda exempel i Unescos register för tryggandet av det immateriella kulturarvet. Som en följd av detta kan det immateriella kulturarvet stärkas ytterligare, vilket kan ha positiv inverkan på kommunens identitet och besöksnäring.

Potential för utveckling av besöksmål i kommunen finns på Bolmsö, i området runt sjön Bolmen och i den sydöstra delen av kommunen. Speciellt i dessa områden finns ett behov av boende, resturanger och aktiviteter.

Fritid och rekreation

I Ljungby kommun är möjligheten till en bra fritid god, med närhet till naturen och ett rikt föreningsliv. Utspritt i kommunen finns en mångfald av aktivitetsytor som simhallar, sporthallar, friidrottsanläggning, motionsspår, utegym, beachvolleyplaner, fotbollsplaner, ishall, discgolfbana och ridanläggning. I kommunen finns också två moderna arenor som kan användas av både invånare och kommersiella event. I dagsläget behövs dock mer ändamålsmässiga lokaler samt bättre tillgång till infrastruktur och kommunikationer, såsom kollektivtrafik, för att kunna utnyttja dessa lokaler bättre. Kostnaden för delaktighet i föreningslivet är jämförelsevis låg nationellt sett. Vissa utrustningskrav för att kunna delta i olika aktiviteter kan dock utgöra trösklar, vilka behöver överbryggas. Ett sätt att hantera det är en nystartad fritidsbank som lånar ut utrustning till kommuninvånare i alla åldrar.

I Ljungby kommun är möjligheten till rekreation och avkoppling god. Det omväxlande landskapet med 190 sjöar har genom historien format Ljungby med omgivningar. Flera av kommunens orter har följaktligen nära till rekreationsområden. I kommunen finns många naturreservat, med möjlighet att uppleva natur av varierande slag. Det finns även tre områden som är av riksintresse för friluftsliv. Kommunens vattendrag inbjuder till bad och fiske, men idag saknas sammanställd digital och tryckt information om dessa. Tillgängligheten till rekreationsområdena är ett problem, då det dåligt utvecklade cykelvägnätet gör att man behöver bil för att komma dit. Runt omkring i kommunen finns många kulturmiljöer där man kan uppleva både det historiska och kulturella arv som präglar kommunen.

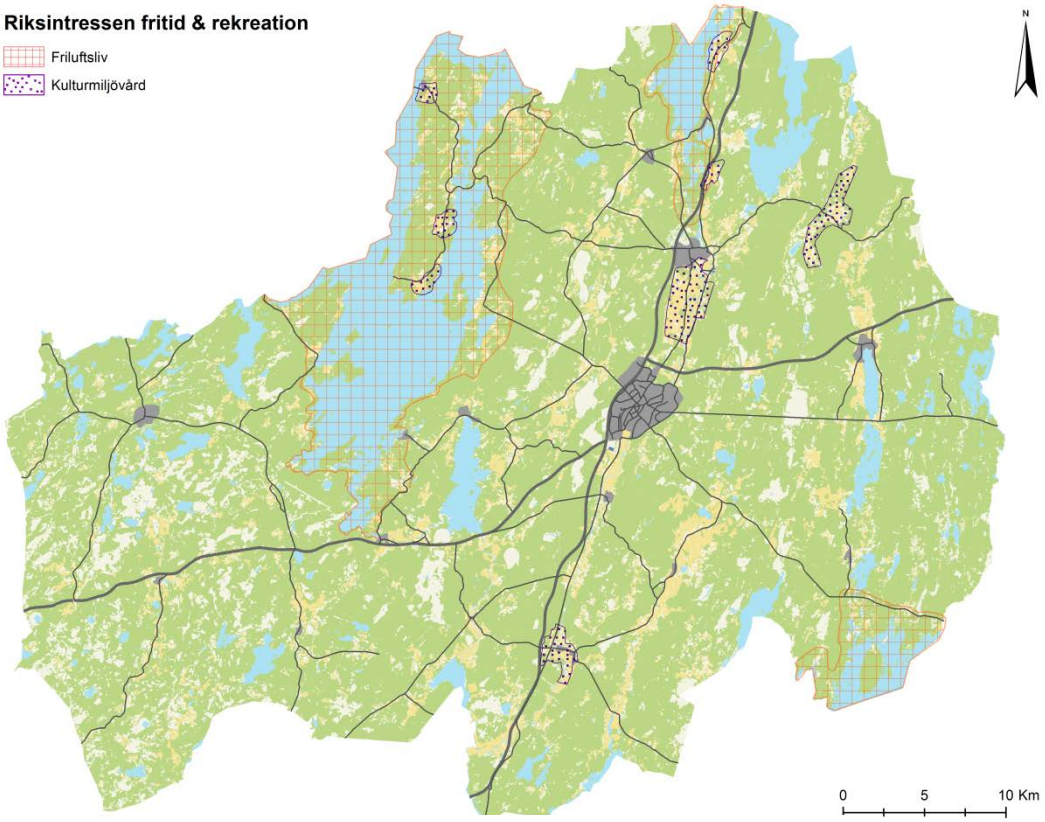

Figur 14. Karta över riksintresse för friluftsliv och kulturmiljövård.

Kultur

I Ljungby kommun finns en mångfald av kulturuttryck och ett brett kulturutbud. Det finns flera olika aktörer inom både bild- och formkonstområdet och scenkonstområdet, vilket inrymmer områdena musik, teater och dans. Den kommunala kulturskolan erbjuder undervisning i ämnena musik och dans i ett antal orter. I Ljungby tätort finns en kommersiell biograf med ökande besöksantal. Kommunen har ett utarbetat kommunalt kulturstödssystem som kan stödja kulturverksamhet i föreningar, nätverk, organisationer och till enskilda och andra aktörer. Kommunen har två organisationer som får regionalt, statligt och kommunalt stöd – Ljungbergmuseet och Berättarnätet Kronoberg.

Det som Ljungby kommun saknar är i dagsläget tillgången till lokaler och scener som är anpassade till de olika aktörernas och konstformernas behov. Behovet av upprustade, tillgänglighetsanpassade och/eller nybyggda lokaler och scener för kulturverksamhet i Ljungby kommun är stort. Det saknas även information om lokalernas tillgänglighet samt ett sammanställt publikt informationsmaterial om befintliga kulturlokaler och scener. I dagsläget finns två kommunala kulturarenor som används för scenkonstframträdanden – Godsmagasinet och Grand.

Social hållbarhet

Ett socialt hållbart samhälle är ett demokratiskt samhälle där vi tillåter alla som lever och verkar i kommunen att delta i samhällsutvecklingen. En förutsättning för social hållbarhet är att det råder en samsyn kring vad som behövs för att tillgodose alla människors grundläggande behov och att de mänskliga rättigheterna säkerställs. En samsyn behövs även för att bidra till att alla människor är inkluderade – oavsett kön, utbildnings- och inkomstnivå, social status, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, bostadsort, sexuell läggning, könsöverskridande identitet och uttryck, ålder och funktionsnedsättning. Det innebär att vi behöver anpassa och utforma samhället utifrån de grupper som har störst behov.

Social hållbarhet i samhällsplaneringen handlar bland annat om att skapa miljöer som upplevs som trygga, som parkmiljöer där det är fri sikt och god belysning. Målet är att alla människor ska kunna vistas på platser utan att känna sig otrygga. Inkludering innebär också att alla människor ska kunna delta i samhällsplaneringen genom exempelvis dialogmöten. Människor som får vara delaktiga har också en större tillit till kommunen, andra samhällsfunktioner och andra människor. Detta leder i sin tur till ökad upplevd trygghet. Social hållbarhet i samhällsplanering handlar också om att se till att de fysiska strukturerna möjliggör möten mellan människor från olika socioekonomiska grupper. Det kan bland annat innebära att skapa mötesplatser och överbrygga barriärer. Fysiska mötesplatser utgörs främst av offentliga platser som torg och parker, men kan även utgöras av institutioner som bibliotek. En barriär kan både vara fysisk och mental. Det kan exempelvis vara en stor väg som delar av två bostadsområden och gör det svårt att ta sig mellan områdena, vilket leder till att områdena kan bli isolerade från varandra. Mentala barriärer är barriärer som inte syns, men där det finns en tydlig indelning mellan ”vi och de”. Exempelvis har många bostadsområden en osynlig gräns mellan bostadsrätter och hyresrätter.

För att få en nulägesbild av den sociala hållbarheten i Ljungby kommun har ett antal nyckeltal studerats. Nyckeltalen har valts ut för att de berör arbete som kommunen bedriver inom social hållbarhet och därigenom kan påverka. Samtliga nyckeltal kopplas både till den faktiska inkluderingen i samhället och till känslan av att vara inkluderad i samhället, då båda faktorerna är nödvändiga för att undvika utanförskap i samhället. I tabellen finns också nyckeltalen för riket som jämförelse.

		2014	2015	2016
Anmälda våldsbrott i kommunen, antal/100 000 inv.	Ljungby	491	586	561
	Riket	1042	1104	1135
Elever i åk. 9 som är behöriga till yrkesprogram, hemkommun, andel (%)	Ljungby	93,3	87,2	88,3
	Riket	86,9	85,6	87,3
Gymnasieeleverlever med examen eller studiebevis inom 4år, hemkommun, andel (%)	Ljungby		88,5	82,7
	Riket		78,0	78,6
Hushåll med ekonomiskt bistånd som erhållit bistånd i 10-12 månader under året, andel (%)	Ljungby	23,9	22,2	21,7
	Riket	34,9	34,8	34,7
Invånare 0-19 år i ekonomiskt utsatta hushåll, andel (%)	Ljungby	7,0	6,0	
	Riket	10,1	9,6	
Invånare 16-84 år med avsaknad av tillit till andra, andel (%)	Ljungby	22	22	21
	Riket			28
Långtidsarbetslöshet 25-64 år i kommunen, andel (%)	Ljungby	3,2	3,0	3,3
	Riket	3,8	3,7	3,8
Valdeltagande i senaste kommunvalet, (%)	Ljungby	81,3	81,3	81,3
	Riket	82,8	82,8	82,8

Figur 15. Nyckeltal för social hållbarhet.

Antalet anmälda våldsbrott kan användas som ett mått på hur hög brottsligheten är. Hög brottslighet anses vara ett tecken på utanförskap, eftersom fler personer då inte följer de regler som styr ett demokratiskt samhälle. I Ljungby kommun är det få anmälda våldsbrott jämfört med riket, däremot har siffran ökat sedan år 2014. Antalet elever som är behöriga för och genomför gymnasiestudier ses som ett tecken på inkludering då arbetsmarknaden till större utsträckning efterfrågar högre utbildning. Förenklat kan det sägas att en gymnasieexamen i många fall är nödvändig för att etablera sig på arbetsmarknaden. I kommunen är andelen elever i årskurs 9 som är behöriga till yrkesprogram något högre än i riket, däremot har siffran sjunkit under åren 2014-2016. Även andelen gymnasieelever med examen eller studiebevis har minskat även om siffran är högre än riket. Andelen hushåll och invånare i ekonomisk utsatthet är ett tecken på socioekonomiskt utanförskap. Svag ekonomi begränsar nämligen individer i deras möjlighet att delta i samhället och i företeelser som i många fall ses som självklara, som avgifter till föreningar, möjlighet till semesterresor eller att kunna ge bort presenter. I Ljungby kommun är andelen 0-19 åringar i ekonomiskt utsatta hushåll lägre än i riket. Även avsaknad av tillit till andra är lägre än riket. Avsaknad av tillit hos invånare är en stark indikator för utanförskap då det underlättar för andra strukturer att få fäste, hos individer så väl som i samhället i stort. Några av dessa strukturer kan vara extremistiska grupper, kriminella nätverk eller hemlöshet. Långtidsarbetslöshet medför avsaknad av en fast inkomst och därmed en stabil ekonomi. Eftersom arbetslöshet också får till följd att arbetets sociala sammanhang förloras innebär det i dubbel bemärkelse en risk för utanförskap. Andelen långtidsarbetslösa i kommunen är lägre än i riket, dock har andelen ökat något sedan år 2014. Valdeltagandet är en grundpelare i en fungerande demokrati där var individ känner sig inkluderad i samhället och dess utveckling. Valdeltagandet i Ljungby kommun är något lägre än rikssnittet.

Ohälsotalet är ett mått på hur många dagar under en tolvmånadersperiod som Försäkringskassan betalar ut ersättning vid nedsatt arbetsförmåga i förhållande till antalet försäkrade i åldrarna 16-64 år. I Ljungby kommun ligger ohälsotalet högt under hela perioden 2001-2016. Efter år 2010 ligger Ljungby kommun klart högre än alla jämförelsekommuner och riket.

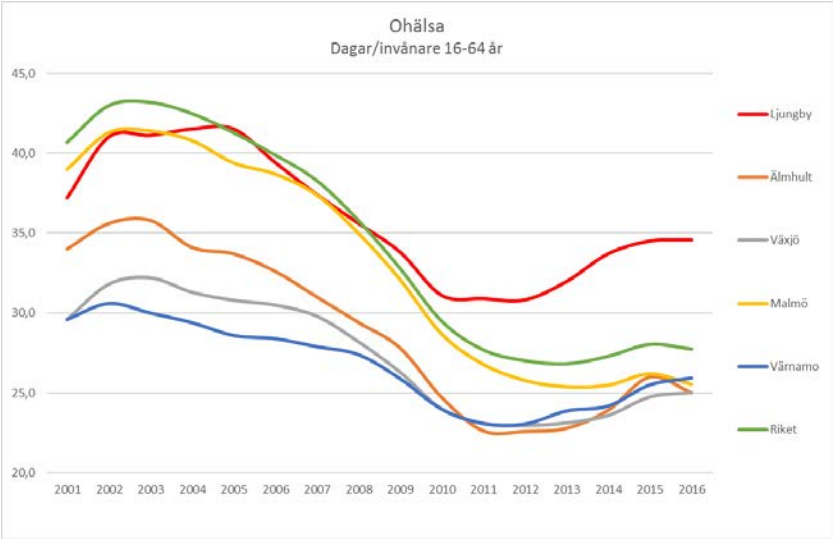

Figur 16. Ohälsotal – antal dagar med nedsatt arbetsförmåga under en tolvmånadersperiod

Trafik och kommunikationer

För att kunna resa, transportera gods och utbyta information är en bra infrastruktur nödvändig. Inom trafikinfrastrukturen definieras de fyra trafikslagen väg, järnväg, luftfart och sjöfart – vilka alla har sina specifika krav på den fysiska infrastrukturen. Det är främst vägtrafiken som berör Ljungby kommun, även om resor till och från kommunen kan inkludera alla olika trafikslag. Vägtrafikens viktigaste kommunikationssätt är bil, lastbil, buss, motorcykel, moped, cykel och gång. De allmänna kommunikationerna är avgörande för alla människors möjlighet att resa och består i Ljungby kommun i princip av busstrafik. Övriga kommunikationsmedel utgörs bland annat av telefon, bredband, post och tv/radio.

Ljungby kommun är en med sydsvenska mått mätt stor och glesbefolkad kommun, vilket har stor betydelse på hur man rör sig. Centralorten ligger strategiskt där de riksintresseklassade E4:an och riksväg 25 möts. Länsväg 124 utgör en viktig regional vägförbindelse mellan Ljungby och Älmhult. E4:an och riksväg 25 österut har huvudsakligen bra standard, medan vägförbindelserna till Halmstad och Älmhult behöver förbättras. För delar av både E4:an och riksväg 25 är ombyggnad planerad, vilket kommer att ge förbättringar vad gäller restid, trafiksäkerhet och omledningstrafik. De allmänna kommunikationerna till närliggande kommunhuvudorter är bra. Ljungby har relativt nära till järnvägsstation i Alvesta, Älmhult, Halmstad och Värnamo samt till flygplats i Växjö.

Ljungby kommun har under lång tid haft bilen och dess tillgänglighet i fokus, vilket bland annat har styrt vägutformning och utrymmet för bilparkeringar. Utbyggnad av ringleder runt Ljungby stad har medfört en minskning av genomfartstrafik och godstrafik genom centrum. Mindre miljöbelastande trafikslag som kollektivtrafik, cyklister och gående har prioriterats upp, vilket syns i Ljungby centrum i form av ombyggd bussterminal med pendlarparkering, gångfartsområde, sänkt hastighet och ombyggda vägar. Större vikt läggs även på att koppla ihop gång- och cykelvägnätet inom och mellan orter, både utifrån behov för pendling till arbete och skola samt för turismcykelvägar. För landsbygden är frågor om pendlingsmöjligheter mellan orter och underhåll av vägar viktiga. Bredbandsutbyggnaden är expansiv och har påskyndats av teknikskiftet från koppar till fiber och mobilkommunikation, men på grund av kommunens storlek kan det ta tid att bygga ut i önskad takt.

Trafikplaneringen i Ljungby kommun bör för framtiden inrikta sig på att få en helhetssyn med alla olika trafikslag samt att definiera långsiktiga ambitioner vad gäller geografisk sammankoppling och hållbara trafikslag som kollektivtrafik, gång och cykel/elcykel. Det behövs ett helhetsgrepp över kommuninvånarnas rörelsemönster för att kunna göra rätt prioriteringar. Vägnätet i och i anslutning till Ljungby stad, särskilt E4:an och ringlederna, kan på grund av hänsyn till buller och trafiksäkerhet på längre sikt påverka stadens möjlighet att växa utanför dessa barriärer. För att kollektivtrafiken ska vara konkurrenskraftig måste ett hela resan-perspektiv användas, där allt från möjligheten att byta trafikslag, hållplatsernas utformning, cykelparkering till tidtabellerna är betydelsefulla. En förbättrad stadsbusstrafik i Ljungby är nödvändig för att möjliggöra att hela resan kan ske med kollektivtrafik och för att dess andel av den totala trafiken ska öka, något som blir än viktigare om man tar hänsyn till en möjlig station i Ljungby på den eventuella höghastighetsjärnvägen. Det kan även finnas

potential för att öka den anropsstyrda trafiken, som fungerar som ett komplement till vanlig kollektivtrafik där underlaget för reguljära turer är dåligt.

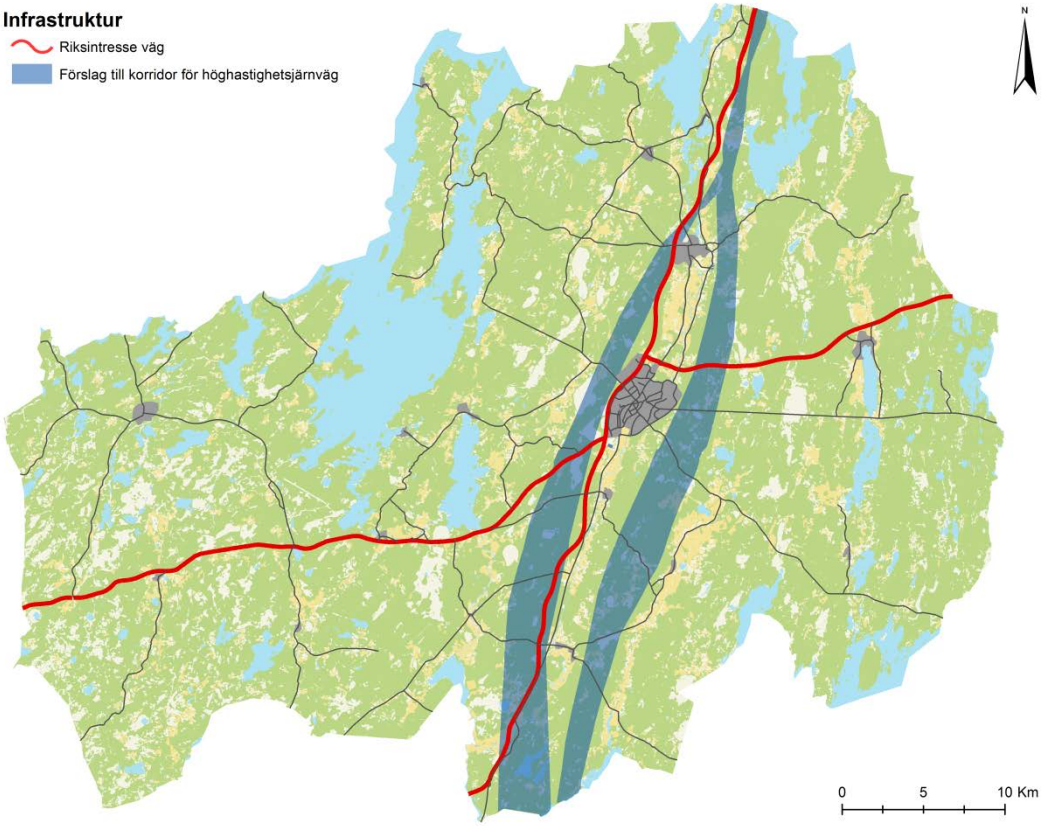

Figur 17. Karta som visar riksintresse för väg samt förslag på korridor för höghastighetsjärnväg.

Järnväg

Regeringen beslutade år 2014 att tillsätta en utredning om ny infrastruktur i landet, där frågan om utbyggnad av stambanor för höghastighetståg ingår. Arbetet leds av Sverigeförhandlingen som förhandlar med kommuner och regioner om medfinansiering utifrån investeringens beräknade nyttor. Genom Sverigeförhandlingen vill regeringen nå ett helhetsperspektiv för att transportsystemet ska stärkas, arbetspendlingen underlättas och bostadsbyggandet öka. Järnvägen planeras som dubbelspår dedikerade för höghastighetståg längs sträckorna Stockholm–Göteborg och Stockholm–Malmö. År 2016 presenterade Sverigeförhandlingen sitt förslag på sträckningar och stationsorter, vilket för sträckan Jönköping–Malmö innefattade stationsorterna Värnamo, Hässleholm och Lund. En möjlig höghastighetsjärnväg mellan Jönköping och Malmö/Helsingborg är klassad som riksintresse för framtida kommunikationsanläggning. Riksintressets sträckning går genom Ljungby kommun men har ingen tydlig geografisk avgränsning.

Ljungby föreslås inte som stationsort av Sverigeförhandlingen, men kommunens utredningar pekar på att kortast och lämpligast sträckning går strax utanför Ljungby. Att komplettera med en station i Ljungby kan därför ske relativt enkelt och skulle även förse den cirka 12 mil långa

sträckan Värnamo–Hässleholm med en växelförbindelse som möjliggör passage, vilket ökar flexibiliteten och punktligheten i systemet. En station i Ljungby skulle troligen trafikeras med interregionaltåg i 250 km/h och skulle enligt Trafikverkets beräkningar få ett resandeunderlag på minst 2000 resenärer/dag. Med en station skulle även vår region få direkt tillgång till höghastighetsjärnvägen och därmed möjlighet till både tillväxt och minskad miljöpåverkan.

Höghastighetsjärnvägens betydelse för kommunens och stadens utveckling gör det proaktiva arbetet viktigt. Kommunens utredning definierar två möjliga järnvägskorridorer i nord-sydlig riktning genom kommunen, på varsin sida av staden, vilka även reserveras i översiktsplanen. För båda sträckningarna finns lämpliga lägen för en station vid Ljungby som kan fungera som attraktiv bytespunkt för kollektivtrafiken (både lokalt och regionalt) och där närområdet kan utvecklas med verksamheter, handel, bostäder och parkering. En station kommer att kräva investeringar i anslutande infrastruktur och kollektivtrafik för att dess potential ska kunna utnyttjas maximalt. Förbättrade kommunikationer ger ökade pendlingsmöjligheter till och från Ljungby, vilket förväntas medföra bättre förutsättningar för bland annat företagsetableringar, arbetsmarknad, befolkningsökning och bostadsbyggande. Höghastighetsjärnvägen kommer att innebära påverkan på omgivningen både under byggtiden och när den är utbyggd – i form av bland annat buller, vibrationer, förändrad landskapsbild, barriäreffekt och begränsningar i markutnyttjande.

Teknisk försörjning

Den tekniska försörjningen är en förutsättning för att våra samhällen ska kunna fungera och omfattar bland annat energiförsörjning, vatten och avlopp, dagvattenhantering och avfall.

Vatten och avlopp

Dricksvatten kan hämtas från yt- eller grundvattentäkter. I Ljungby kommun används enbart grundvattentäkter för det kommunala dricksvatten, som de flesta kommuninvånare dricker av. För att kunna använda vattnet från täkterna som dricksvatten renas det i ett av kommunens 15 vattenverk. Många av kommunens vattenverk har ingen tillgång till reservvattentäkter och/eller har problem med grundvattnets kvalitet och kvantitet. För att säkerställa det framtida behovet av dricksvatten kommer därför mark att behöva reserveras och ges begränsningar vad gäller användningsområden, framförallt i exploateringsområden. Eftersom en stor del av kommunens befolkning bor på landsbygden har många enskilda dricksvattenbrunnar. I Ljungby kommun finns två riksintressen kopplade till vattentäkter, överföringsledningen Bolmentunneln och Bergaåsens vattentäkt, vilka säkerställer vattenförsörjningen för delar av Skåne respektive Alvesta och Växjö kommun.

I samma kretslopp som dricksvatten ingår även avloppsvatten, vilket är ett samlingsnamn för vatten som på något sätt är påverkat av samhället. Avloppsvatten som är kopplat till det kommunala VA-nätet samlas in och renas i reningsverk innan det släpps ut i en sjö eller ett vattendrag. Det största reningsverket är beläget i Ljungby tätort, men det finns också ett flertal mindre anläggningar utspridda i kommunen. Avloppsvatten från Kånna, Ryssby, Lagan, Vittaryd och Dörarp går i överföringsledning till Ljungbys reningsverk och diskussioner pågår även om ytterligare överföringsledning från Bolmstad.

I kommunen finns även cirka 6500 enskilda avlopp där rening av avloppsvattnet sker via markbäddar och infiltrationsanläggningar med mera. Dessa avloppssystem kan inte rena avloppsvattnet fullständigt och reningsförmågan försämras dessutom över tid. Ungefär hälften av alla enskilda avlopp i kommunen bedöms idag vara undermåliga. Hushåll med enskilt avlopp kan i områden med tätare bebyggelse orsaka att vattenkvaliteten och miljön försämras och riskerar påverka yt- och grundvatten, i form av övergödning, försurning och föroreningar.

Dagvatten

Dagvatten omfattar huvudsakligen regn- och smältvatten i den bebyggda miljön och hanteras idag främst genom avledning i dagvattenbrunnar och i fördröjningsytor med vegetation. Som en del av tätorternas utveckling skapas hårdgjorda miljöer där dagvatten ansamlas, som byggnader och parkeringsplatser. När andelen hårdgjord yta ökar i tätorter minskar samtidigt andelen vegetation, vilket leder till försämrade möjligheter till utjämning och fördröjning av dagvatten.

I framtiden bedöms en ökad mängd dagvatten behöva hanteras, som en följd av ökade antal anslutningar av fastigheter, fler hårdgjorda ytor och klimatförändringar. Vidare behöver hänsyn tas till framtida lagkrav på rening av dagvatten. Dagvattenfrågan behöver därför hanteras både genom att mängden dagvatten minskas genom lokalt omhändertagande och

genom att mark reserveras för exempelvis dagvattendammar i nya och befintliga bebyggelseområden för avledning, fördröjning, infiltrering och/eller rening av dagvatten.

Konsekvenserna av dagvattnet blir som värst vid kraftigt regn, då stora flöden bildas. Om inte dagvattnet hanteras på ett bra sätt kan det dra med sig föroreningar ut i vattendrag. Delar av industriområdena i Ljungby, Lagan och Ryssby är anlagda på mark med hög sårbarhet och genomsläpplighet, varför det där är extra viktigt med bra dagvattenhantering för att inte riskera att föroreningar kommer ner till grundvattnet.

Avfall

Kommunen ansvarar för att samla in och ta hand om hushållsavfall och jämförligt avfall, exempelvis från arbetsplatser. Ljungby kommun utgår i sin avfallshantering från avfallstrappan, vilken är en prioriteringsordning gemensam för hela EU som beskriver hur avfall ska tas tillvara, bland annat genom att minimera och återvinna avfall. Ljungby kommuns avfallsanläggning Bredemad tar emot hushålls-, bygg- och industriavfall för sortering, lagring, behandling, kompostering och deponering. På Bredemad finns utrymme för verksamhetens behov för lång tid framöver.

För att minimera påverkan på miljön måste vi minska mängden avfall vi skapar. I framtiden kommer deponeringen av matavfall succesivt att minska och istället omvandlas till biogas och biogödsel. Brännbart avfall kommer liksom nu att sorteras ut för att tillvarata energiinnehållet istället för att deponeras, vilket kan resultera i föroreningar.

Energi

För att kommunen ska kunna fortsätta utvecklas är energiförsörjningen viktig. Inom Ljungby kommun produceras endast elektricitet motsvarande drygt 10 % av kommunens elförbrukning, vilket gör kommunen beroende av elförsörjning utifrån. Största delen av den kommunala och inhemska elproduktionen kommer från vattenkraft. I Ljungby kommun kan det, i lämpliga lägen, finnas förutsättningar för elproduktion från förnyelsebara energikällor som sol- eller vindkraft, för att öka kommunens självförsörjning och minska användningen av fossila bränslen. Kommunen håller i nuläget på att revidera vindkraftsplanen och har tagit fram en solkarta för att kartlägga hur mycket energi som kan produceras genom att sätta upp solceller/solfångare på tak.

För att bättre kunna styra energianvändningen och energitillförseln på en strategisk nivå har kommunen en energiplan. Energiplanen regleras i lagen om kommunal energiplanering och ger möjlighet att styra kommunens arbete med energifrågor. En ny energiplan kommer att upprättas och förbättra kommunens möjlighet att nå regionala miljömål och stärka kommunens strategiska arbete med energifrågor. Vidare måste kommunen arbeta med att säkra elleveranser, för stad och landsbygd, genom att förbättra elnätet.

Genom kommunen längs med E4:an löper SydVästlänken, en högspänningsledning för energidistribution som möjliggör överföring av stora mängder el från mellersta till södra Sverige.

Miljö- och riskfaktorer

Enligt PBL ska bebyggelse placeras på lämplig mark med hänsyn till människors hälsa och säkerhet. Det innebär att mark- och vattenanvändning, bebyggelseutveckling och infrastruktur ska planeras så att riskerna för människor, miljö och egendom minskar. Det förändrade klimatet har gjort samhället mer sårbart än tidigare, vilket ställer större krav på att mark- och vattenplanering ska kunna hantera framtida utmaningar.

Totalförsvaret

Ljungby kommun berörs av ett flertal riksintressen kopplade till totalförsvaret. Mästocka skjutfält i Hallands län och Hagshult flygplats ligger utanför kommungränsen men kommunen berörs genom att stora så kallade influensområden runt dem har restriktioner på höga objekt som vindkraftverk. Influensområden är områden som kan påverka eller påverkas av försvarsmaktens verksamhet. Inom kommunen finns ett övrigt influensområde söder om sjön Bolmen, vilkets funktion omfattas av sekretess.

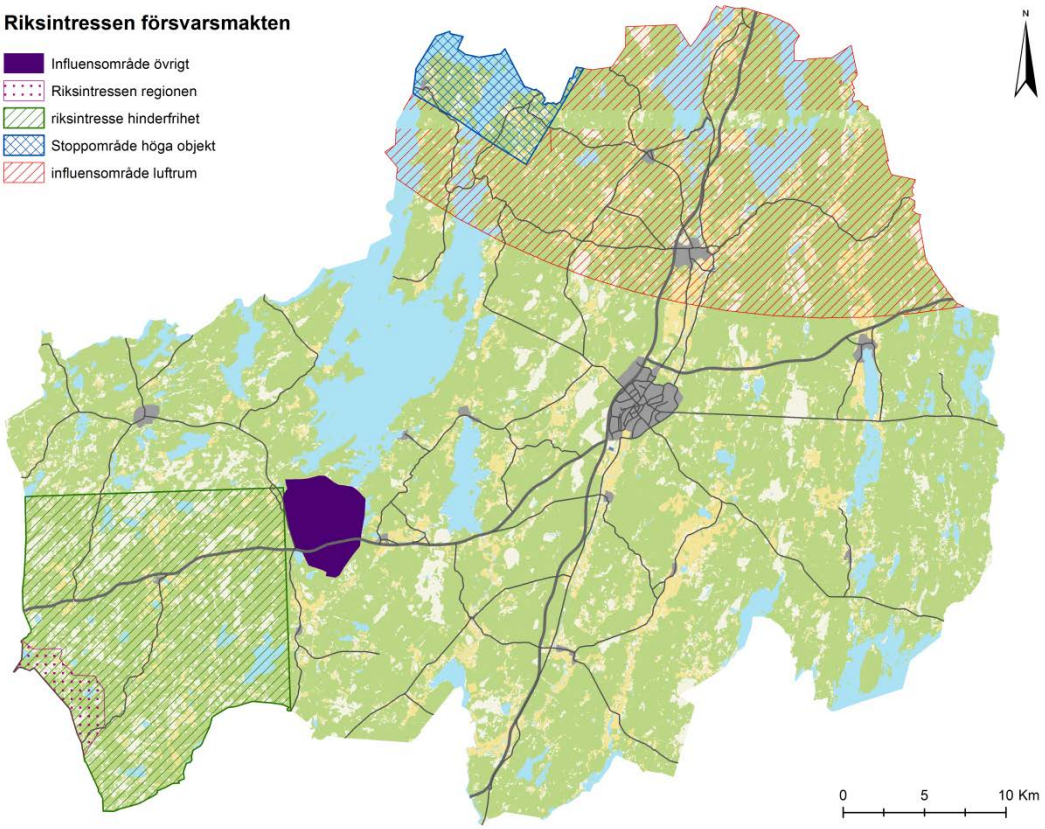

Figur 18. Karta över riksintressen försvarsmakten.

Skydd av vattentäkter

I kommunen finns flera dricksvattentäkter som utgör riskområden och behöver skyddas. Det gäller sjön Bolmen, Bergaåsen samt Ljungby kommuns befintliga och planerade dricksvattentäkter. Vattentäkter riskerar att förorenas vid dieselutsläpp vid olyckor men också av släckvatten i samband med bränder. Större vägar som riksväg 25 och E4:an går genom vattenskyddsområden och en olycka med farligt godstransport kan här ge stora konsekvenser. I delar av kommunen, främst i dalgångar som Lagadalen, finns det mycket isälvsavlagringar med hög genomsläpplighet. Dessa områden är känsliga för föroreningar, då utsläpp här riskerar att påverka grundvattentäkter.

Förorenade områden

Förorenade områden innefattar mark, grundvatten, ytvatten och sediment som är så förorenat att halterna av föroreningar påtagligt överskrider de naturliga bakgrundshalterna. Föroreningarna förekommer ofta på och angränsande till fastigheter där det bedrivs eller har bedrivits någon form av miljöfarlig verksamhet. Ett stort antal fastigheter inom kommunen är identifierade som potentiellt förorenade, varav tre fastigheter utgör riskklass 1, den högsta nivån på en fyragradig skala. Enligt miljökvalitetsmålet ”Giftfri miljö” ska förorenade områden vara åtgärdade i så stor utsträckning att de inte utgör något hot mot människors hälsa eller miljön. Pågående klimatförändringar med större nederbördsmängder kan innebära ökad rörlighet och urlakning av föroreningar i mark. En större variation i grundvattennivån, vilket också kan uppkomma i samband med markarbeten vid byggnation, kan göra att föroreningar i marken flyttar sig och därmed kan utgöra en risk för känsliga områden.

Radon

Radon är en radioaktiv gas som bildas från naturligt förekommande uran i berggrunden och i jordarter. Gasen varken luktar, smakar eller syns och har ofta sitt ursprung i luft som finns i marken, vilken kan läcka in i hus. Radon kan även ha sitt ursprung i vatten eller byggnadsmaterial, exempelvis blåbetong. Förhöjda halter av markradon förväntas främst finnas i kvartsrika bergarter, som vissa graniter och pegmatiter, samt i alunskiffer. Jordarter med mycket luftfickor, som sand- och grusrika jordarter, kan innehålla mer radon. I Ljungby kommun är det generellt låga nivåer av radon, främst för att det inte finns så mycket exponerad berggrund. Möjliga områden med förhöjda radonhalter kan främst kopplas till rullstensåsar, vilka ofta finns i dalgångarna. Det är viktigt vid uppförande av ny bebyggelse att i områden med risk för förhöjda halter av radon säkerställa radonsäker grundläggning.

Buller

Buller är oönskat ljud som utgör en risk för olägenhet och hälsoeffekter för människor. Buller kan komma från källor som vägtrafik, industri och konserter. Inom Ljungby kommun är den främsta orsaken till buller vägtrafik och särskilt i tätbebyggda områden samt vid de större vägarna E4:an och riksväg 25.

Översvämning

I kommunen finns det särskilt i anslutning till vattendrag riskzoner för översvämning i samband med höga flöden och skyfall. Främst handlar det om översvämningar i anslutning till Lagaån och Helge å, men även andra låglänta områden riskerar att bli översvämmade. För att få en bild av vilka områden som riskerar att översvämmas kan det så kallade 100-årsflödet studeras, vilket finns kartlagt för Lagaån och Helge å. Ett hundraårsflöde är det vattenflöde som på en viss plats inträffar i genomsnitt en gång på hundra år. I Ljungby kommun är antalet invånare som drabbas direkt vid ett eventuellt dammbrott eller maximala flöden i Lagaån litet, däremot skulle antalet som påverkas indirekt bli större i och med att en översvämning skulle beröra trafiken på flera platser längs E4:an, Riksettan och riksväg 25. Längs vissa åsträckor i kommunen, främst längs med Lagaån, finns på grund av kombinationen av finkorniga jordarter och sluttande mark risk för skred och ras. Det kan påverka möjligheten att bebygga vissa områden, till exempel i Ljungby och Lagans samhälle.

Ljungby kommun har tagit fram verksamhetsplan och handlingsplan för klimatanpassning för kommunala verksamheter. I handlingsplanen ingår bland annat att ta fram en dagvattenstrategi samt att lokalisera och klassificera områden som är känsliga för ras, skred och översvämning. Vidare har det gjorts en skyfallskartering, vilken visar låglänta områden som riskerar att översvämmas vid skyfall. Alla dessa faktorer är viktiga för att undvika riskområden vid ny bebyggelse.

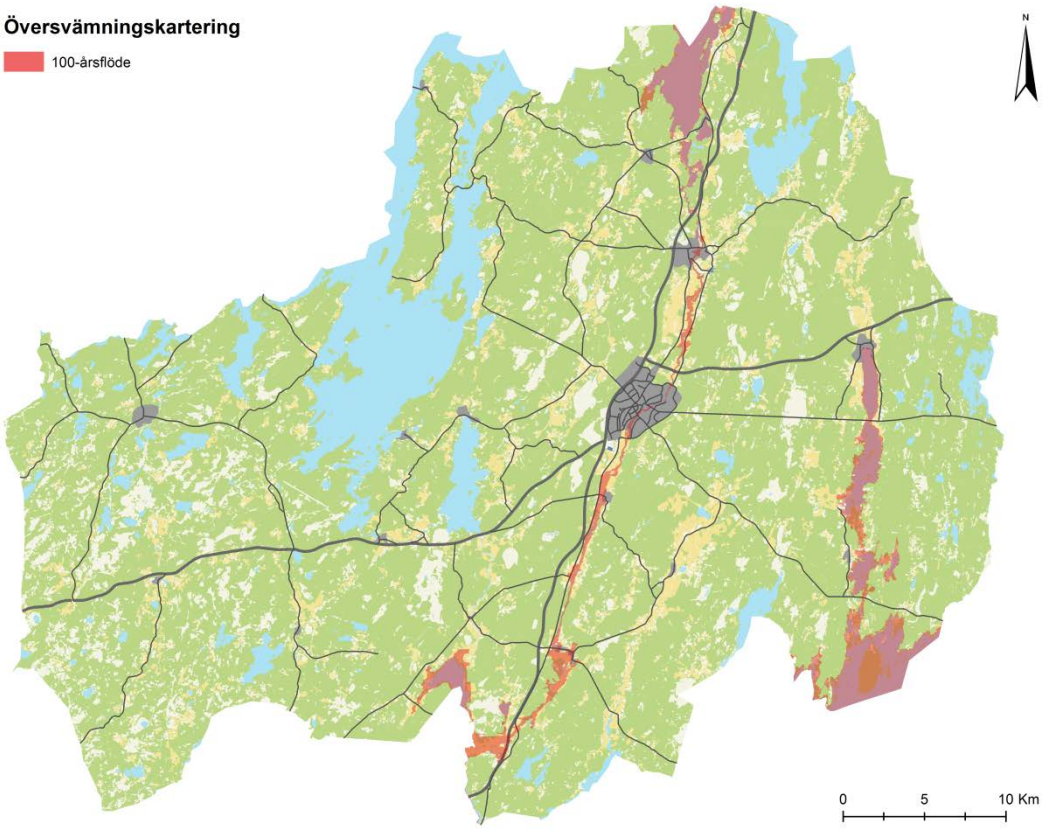

Figur 19. Karta över Lagaån och Helge å vid 100-års regn.

Utmaningar och strategier

För att kommunens planering ska kunna hantera de frågor som är relevanta är det viktigt att det finns en tydlig bild av vilka utmaningar man står inför och att ha en tanke om hur de ska bemötas.

Översiktsplanen är i detta sammanhang viktig för att göra sammanvägningar mellan olika intressen samt att genom strategier ta ställning till hur kommunen ser på olika frågor och hur man väljer att prioritera. Med hjälp av strategier kan kommunen dessutom ha en framförhållning för att kunna hantera oförutsedda händelser. Med allt snabbare förändringar i omvärlden blir behovet av att kunna bemöta påverkan utifrån dessutom allt viktigare.

I följande avsnitt beskrivs ett antal utmaningar som Ljungby kommun står inför, samt strategier för att bemöta dessa. Utmaningarna har definierats utifrån problembilden i nulägesbeskrivningens tematiska avsnitt och beskrivningen av omvärldens påverkan i omvärldsanalysen. Strategierna har främst tagits fram utifrån förslag i nulägesbeskrivningen och omvärldsanalysens förslag på prioriteringar för kommunens framtida arbete.

Avsnittet har delats in i sex teman, där beskrivningen av ett utmaningsområde följs av ett antal strategier för att möta detta. De sex teman berör både rena samhällsplaneringsfrågor såväl som frågor om kommunens utveckling i ett bredare perspektiv, bland annat kopplat till social hållbarhet, identitet, arbetsmarknad och näringsliv:

- Strukturbild för kommunens utveckling
- Trafiklösningar för framtiden
- Attraktiva miljöer
- Det sociala perspektivet
- Ökad branschbredd och utbildningsnivå
- Miljökonsekvenser

Strukturbild för kommunens utveckling

Utmaningar

Ljungby kommun är till ytan en stor kommun med en utspridd befolkning utanför centralorten, fördelad på små orter till mindre tätorter. Denna förutsättning leder till att det är svårt att täcka upp den stora geografiska ytan med likvärdig servicetillgänglighet. Det är också svårt att motivera riktade satsningar på specifika orter framför andra orter. Servicetillgänglighet av god kvalité är viktig för de som väljer att bo utanför Ljungby stad och betydelsefull för att fler ska vilja flytta till kommunen. Bland annat är skola, kultur, fritid, rekreation och dagligvaruhandel viktigt för att kunna täcka behovet av service på landsbygden. Kvalitén på servicen kan vara svår att upprätthålla med tunt befolkningsunderlag. Både förskola/skola, kollektivtrafik och dagligvaruhandel behöver ett tillräckligt kundunderlag för att de ska vara ekonomiskt försvarbara och kunna bevara kvaliteten. För en levande landsbygd är bredbandsutbyggnad viktig, men utbyggnaden kan på grund av kommunens storlek ta tid. Ljungby stad och de större tätorterna är beroende av landsbygden och de mindre orterna, liksom omvänt är landsbygden och de mindre orterna beroende av tätorternas utvecklingskraft.

Där det finns konkurrens om marken, som exempelvis inne i Ljungby tätort, behöver man hushålla med marken. Marken är en ändlig resurs och man behöver förtäta bebyggelse så att mark kan bevaras för exempelvis framtida natur- och jordbruksmark. Förtätning innebär att istället för att sprida ut bebyggelse så samlas bebyggelse på mindre yta. En tät stad är mer tillgänglig, eftersom sträckorna är korta mellan olika målpunkter i staden, exempelvis busshållsplats, dagligvaruhandel och förskola. E4.an och Ringvägen är tydliga barriärer i Ljungby stad som också begränsar utbyggnaden av staden. Dessutom finns en möjlig sträckning av höghastighetsjärnväg som innebär att delar av kommunens mark är reserverad för en eventuell järnväg. Det är därför en utmaning att hitta ny mark att exploatera och samtidigt förtäta och hushålla med marken.

Strategier

- Skapa en strukturbild där stråk och noder definieras och pekas ut samt ligger till grund för kommunens långsiktiga fysiska utveckling.
- Utifrån de utpekade noderna definieras ett antal serviceorter och vilken service som kan förväntas där. Befolkningen från närliggande landsbygd ska kunna ha tillgång till grundläggande service i noderna. Vidare bör kommunens investeringar och arbete med att säkerställa tillgång till planlagd mark för bostäder i attraktiva lägen koncentreras till serviceorterna.
- Arbeta för att Ljungby stad ska vara en stark motor för hela kommunen som kan generera ett starkt underlag av arbetstillfällen och service.
- Ljungby stad behöver få en mer resurseffektiv markanvändning och det ska därför tas fram en tydligare struktur för hur staden ska fortsätta utvecklas genom förtätning.
- Förbättra kopplingen mellan tätorten Ljungby och övriga noder genom exempelvis förbättrad kollektivtrafik och cykelvägar.
- Arbeta för att det kommunala bredbandsmålet ska nås till 2020.

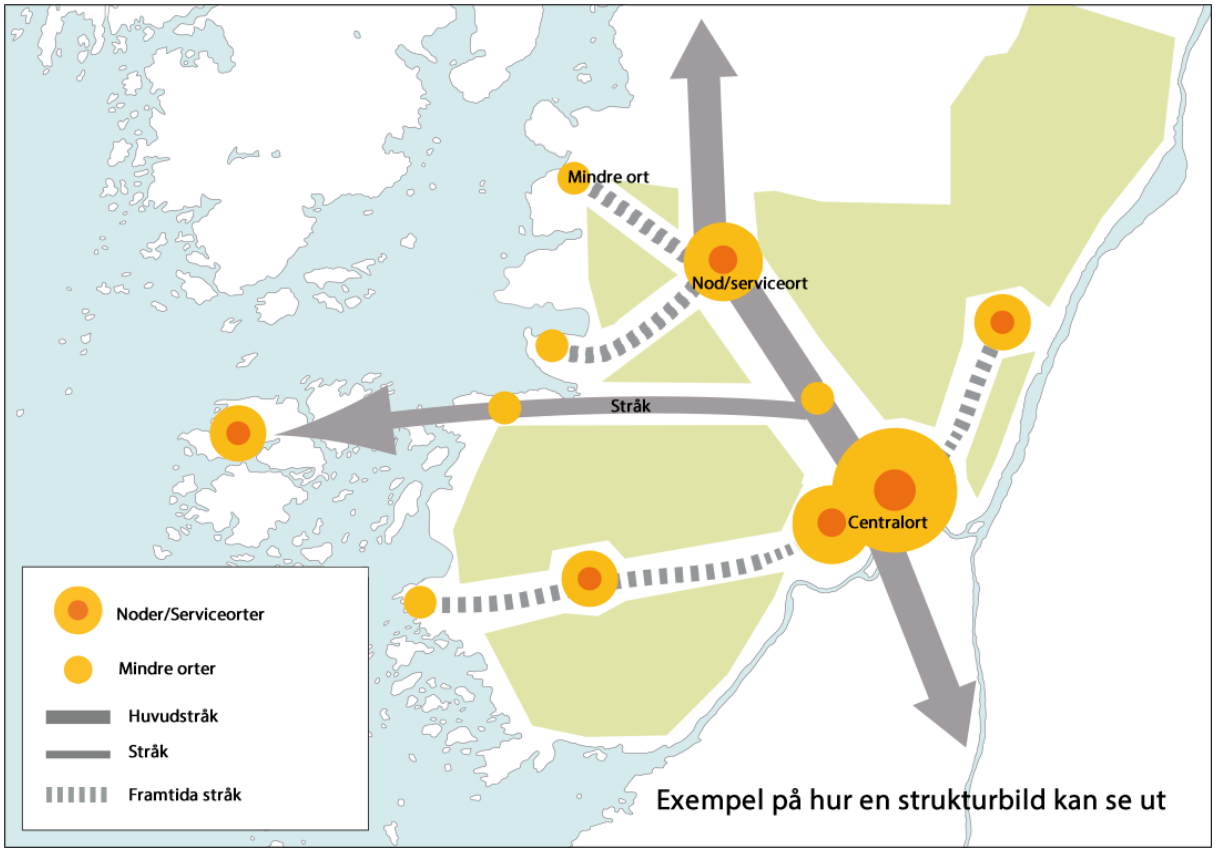

Figur 20. Bild över exempel på hur en strukturbild kan se ut.

Trafiklösningar för framtiden

Utmaningar

Ljungby kommuns storlek och utspridda befolkning har tillsammans med den goda tillgången till den nationella väginfrastrukturen stor betydelse för hur man rör sig i kommunen. Centralorten ligger strategiskt där de nationellt viktiga E4:an och riksväg 25 möts, men har inte tillgång till järnvägstrafik. E4:an och riksväg 25 österut har huvudsakligen bra standard, medan vägförbindelserna till Halmstad och Älmhult behöver förbättras. Vägnätet i och i anslutning till Ljungby stad kan dock på grund av hänsyn till buller och trafiksäkerhet på längre sikt påverka stadens möjlighet att växa. En möjlig framtida höghastighetsjärnväg med station i Ljungby skulle påverka hela kommunen och styra stadens expansion.

Kollektivtrafiken består av busstrafik, vilken är relativt välutbyggd mellan Ljungby och intilliggande kommunhuvudorter men mer begränsad i Ljungby stad och till kommunens övriga orter. Resor i Ljungby kommun sker till stor del med bil. Att bilen och dess tillgänglighet under lång tid har varit utgångspunkten syns bland annat i vägutformning och tillgången på bilparkeringar. Vidare har det inte funnits någon helhetssyn på alla trafikslag eller någon prioritering av hållbara trafikslag. För en levande landsbygd är frågor om förbättrade pendlingsmöjligheter och vägunderhåll viktiga.

Strategier

- Använd framtagen strukturbild med stråk och noder vid prioritering av satsningar på infrastruktur och kollektivtrafik.
- Utgå från en helhetssyn på alla trafikslag i samhällsplaneringen.
- Ge hållbara trafikslag som kollektivtrafik, gång och cykel/elcykel höjd prioritet i samhällsplaneringen. Bygg ut och förbättra gång- och cykelvägnätet och kollektivtrafiken inom och mellan kommunens orter.
- Arbeta för att kollektivtrafiken inom kommunen samt till närliggande kommuner ska förbättras och snabbas upp, för att fungera för både pendling och fritidsresor.
- För att kollektivtrafiken ska vara konkurrenskraftig måste ett hela resan-perspektiv användas, där allt från möjligheten att byta trafikslag, hållplatsernas utformning till tidtabellerna är betydelsefulla.
- Arbeta för att viktiga regionala vägförbindelser ska förbättras och restiden kortas ner, både för person- och godstransporter. Mest prioriterade är i nuläget förbindelserna till Halmstad och Älmhult.
- Arbeta brett för att få till en station i Ljungby på en eventuell höghastighetsjärnväg. Planera för två möjliga järnvägskorridorer genom kommunen på varsin sida av staden.
- En eventuell station i Ljungby ska planeras som en attraktiv bytespunkt för lokal och regional kollektivtrafik. Stationens närområde ska utvecklas med verksamheter, handel, bostäder och parkering.
- Integrera stads- och trafikplanering för att minimera trafikinfrastrukturens negativa påverkan i form av barriäreffekter och trafikbuller.
- Använd mobility managementåtgärder för att genom attityd- och kunskapsförändringar effektivisera användningen av infrastruktur och transporter.

Attraktiva miljöer

Utmaningar

Befolkningstillväxt är viktig för kommunen då det genererar mer skatteintäkter. Befolkningsmålet på 1,2 % befolkningsökning per år innebär att kommunen siktar på att ha 35 000 invånare år 2035. Det innebär att kommunen måste arbeta aktivt med att locka till sig nya invånare samt behålla de som redan bor i kommunen. En utmaning är därför att skapa attraktiva miljöer som lockar till sig invånare i stort och specifikt gruppen unga vuxna. Unga vuxna är av stor betydelse då de bidrar till att orter upplevs som attraktiva, eftersom de ofta är med och skapar ett aktivt stadsliv och ett varierat kulturutbud, vilket i sin tur genererar att exempelvis fler företag vill etablera sig i kommunen. Unga vuxna har också ofta högre kompetens. Trivs gruppen unga vuxna i kommunen kommer de troligen stanna eller komma tillbaka till kommunen när de bildar familj.

En varierad bebyggelse vad gäller upplåtelseformer och storlekar på bostäder samt olika arkitektoniska uttryck medför att flera grupper av människor kan vilja flytta till kommunen. Hyresrätter efterfrågas bland annat av studenter och unga vuxna. Varierad storlek på bostäder är viktig då den täcker olika behov, exempelvis efterfrågar ofta äldre mindre lägenheter då de vill flytta ifrån sin villa som blivit för stor. Villa- och radhusbebyggelse är viktig för att locka till sig barnfamiljer. För att täcka behovet för olika socioekonomiska grupper är varierade upplåtelseformer mycket viktiga. I kommunen är det främst brist på flerbostadshus, både

hyresrätter och bostadsrätter. Genom att aktivt planera för LIS-områden (landsbygdutveckling i strandnära lägen) kan strandskydd upphävas vid byggandet av bostäder i områden där det annars råder förbud mot att exploatera, vilket kan skapa attraktiva boendemiljöer.

Attraktiva miljöer handlar inte enbart om boende utan också om exempelvis natur- och kulturmiljöer samt offentliga mötesplatser. Denna typ av miljöer kan vara viktiga som besöksmål och för den lokala identiteten, samt som resurs för tillväxt och livskvalitet. Det saknas kunskap om natur- och kulturmiljö för att aktivt kunna arbeta med och förstå dessa miljöer. Att ta tillvara, använda och utveckla arkitektoniska och kulturhistoriska värden, och att tolka och bygga vidare innebär att attraktiva bebyggelsemiljöer utvecklas. Det kan exempelvis innebära att man bevarar en gammal industrilokal som får ett nytt användningsområde. Attraktiva miljöer handlar också om tillgång på rekreationsområden såsom Kronoskogen. Idag hanterar inte översiktsplanen på ett tydligt sätt hur områden med rekreativa värden ska sparas. Det måste också finnas ett utbud av kultur och fritidsaktiviteter för att kommunen ska anses vara attraktiv. Vidare är attraktiva offentliga miljöer viktiga som sociala mötesplatser.

En stark identitet för kommunen är viktig, då den binder samman kommunen och stärker kommunens varumärke utåt. Kommunens identitet kan skapa en bild av vad kommunen är och kan vara. En identitet kan i sin tur bidra till att fler företag och människor vill flytta till kommunen. Det är viktigt att fånga upp en bredd av identiteter och förankra dem bland invånarna i kommunen. Den muntliga berättartraditionen är speciell för kommunen och skulle kunna vara en del i en sådan identitet.

Strategier

- Kommunen ska arbeta aktivt för att gruppen unga vuxna ska vilja bo i kommunen.
- Arbeta med variation i bebyggelse vad gäller upplåtelseform, bostadsstorlek och arkitektoniskt uttryck för att möjliggöra attraktiva bostäder för alla.
- Kommunen ska arbeta aktivt med att locka till sig fler byggaktörer och se över möjligheten att ställa utformningskrav på exploatörer genom exempelvis markanvisnings- och exploateringsavtal.
- Arbeta med boende i strandnära lägen.
- Arbeta med att utveckla attraktiva och tillgängliga rekreationsområden.
- I översiktsplanen reservera mark för fritid, kultur och rekreation.
- Peka ut skyddsvärda natur- och kulturmiljöer och göra dem tillgängliga för allmänheten, bland annat genom digitalisering av information.
- Arbeta med att bevara, använda och utveckla värdefull befintlig bebyggelse. Förbättra kunskap om kulturmiljö och gör den mer tillgänglig.
- Utveckla kommunens identitet och varumärke tillsammans med kommuninvånarna.

Det sociala perspektivet

Utmaningar

Sociala perspektiv har traditionellt sett inte funnits med i samhällsplaneringen, eftersom det är svårt att sätta siffror på. Den sociala hållbarheten inom samhällsplaneringen kan bland annat handla om hur man rör sig och var man känner sig trygg samt om möjligheten att påverka samhällets utveckling.

Kommunen har höga ohälsotal, vilket är en stor utmaning som kommunen måste arbeta med. Det behövs flera olika insatser för att arbeta med höga ohälsotal. Inom samhällsplaneringen kan till exempel trygga och tillgängliga cykelvägar och kollektivtrafik skapa möjlighet för mer vardagsmotion. Människors hälsa påverkas också av möjligheten till delaktighet i beslut som rör deras liv. Avståndet mellan kommunpolitiker och övriga medborgare har ökat samtidigt som antalet politiker har minskat, vilket gjort det svårare för medborgare att lyfta fram sina frågor. De som inte känner sig hörda riskerar att tappa tillit till kommunen. Tillit till institutioner är också viktigt genom att det i sin tur leder till att människor känner tillit mellan varandra och ökar tryggheten i samhället.

Det behövs fler mötesplatser i kommunen, till exempel i form av parker och bibliotek. Mötesplatserna är viktiga för att kommunens invånare ska kunna träffa varandra, utbyta idéer och skapa tillit. En annan utmaning är att det finns fysiska och mentala barriärer. En fysisk barriär kan exempelvis vara en stor väg som delar av två bostadsområden som gör det fysiskt svårt att ta sig mellan områdena, vilket leder till att områdena kan bli isolerade från varandra. Mentala barriärer är barriärer som inte syns, men där de finns en tydlig gruppering mellan ”vi och de”. Mentala barriärer finns både mellan Ljungby stad och övriga delar av kommunen, samt inom de större tätorterna.

Strategier

- Utveckla gång-, cykel- och kollektivtrafik för att förbättra folkhälsan.
- Identifiera och utveckla fysiska mötesplatser
- Identifiera och överbrygga mentala och fysiska barriärer inom tätorterna samt mellan staden och övriga delar av kommunen.
- Identifiera och arbeta med trygg- och säkerhetsfrågor i planeringen
- Utveckla ett bredare medborgardeltagande i den kommunala planeringen.
- Utveckla arbetet med att beskriva sociala konsekvenser av den kommunala planeringen.

Ökad branschbredd och utbildningsnivå

Utmaningar

Ljungby kommun är en relativt liten arbetsmarknad, varför det inte finns så många olika branscher och yrken representerade. Ljungby kommun har en låg in- och utpendling, vilket gör att arbetsmarknaden för de flesta avgränsas till kommunen. Näringslivet domineras av tillverkningsindustri, vilken är exportinriktad och känslig för konjunkturförändringar och utlokalisering. Tjänstesektorn, till exempel olika typer av service, är jämförelsevis liten men ökar över tid. Utvecklingen av nya och befintliga branscher kan dock gå snabbare. Olika branscher påverkar samhällsplaneringen olika genom skilda förutsättningar och behov, bland annat vad gäller lokalisering och omgivning.

Den begränsade branschbredden innebär att smalare yrkesgrupper har svårt att hitta jobb i Ljungby kommun samt gör det svårt att matcha efterfrågan och utbud av kompetens. Arbetslösheten är generellt låg, men är högre hos utrikes födda och ungdomar. I framtiden kommer det att vara färre unga som träder in på arbetsmarknaden i jämförelse med antalet som går i pension, vilket kan leda till att det blir brist på arbetskraft. I Ljungby kommun är det liksom i de flesta kommuner som inte är storstäder eller universitetsorter fler som flyttar ut än som flyttar in bland unga vuxna, vilket också är ett problem för kompetensförsörjningen. Den genomsnittliga utbildningsnivån i Ljungby kommun är låg, vilket syns på andelen i yrkesverksam ålder med eftergymnasial utbildning.

Strategier

- Öka branschbredden genom att utveckla tjänstesektorn, bland annat inom upplevelse- och besöksnäringen.
- För att befintligt näringsliv ska kunna behålla konkurrenskraften behövs ett aktivt arbete med teknikutveckling och modernisering.
- Utveckla Högskolecentrum Ljungby med fler utbildningar och matcha utbudet med näringslivets efterfrågan.
- Arbeta aktivt med markförsörjningen av attraktiva områden för verksamheter längs med de större vägarna och tjänsteföretag centralt i kommunens större orter.
- Utöka arbetsmarknaden genom förbättrade och snabbare pendlingsmöjligheter med kollektivtrafik till närliggande kommuner.
- Arbeta på att i högre utsträckning få ut utrikes födda och ungdomar i arbetslivet för att minska arbetslösheten och bristen på arbetskraft.
- Satsa på att göra Ljungby attraktivt för unga vuxna, vilka i högre grad är flyttbara och högutbildade.
- Ta fram ett arbetssätt för att fånga upp och utveckla nya idéer.

Miljökonsekvenser

Utmaningar

Vårt sätt att leva har i dag kommit att påverka naturen i allt högre utsträckning, vilket yttrar sig genom bland annat klimatförändringar och hotad biologisk mångfald. Ett förändrat klimat har stor påverkan på miljön och bidrar till ett mer sårbart samhälle, eftersom vårt samhälle är anpassat för nuvarande klimat.

Klimatförändringarna beror huvudsakligen på utsläpp av växthusgaser, främst från förbränning av fossila bränslen för transporter, industri och energiutvinning. Ljungby kommun kommer att påverkas av framtida klimatförändringar genom ökade temperaturer och förändrade nederbördsmönster, med ökande nederbördsmängder under vinterhalvåret. För att få bukt med klimatförändringen och dess följder måste flera åtgärder ske. Det är kommunens ansvar att påverka utvecklingen i en positiv riktning, bland annat genom att utveckla och förvalta byggnader och områden resurseffektivt.

I Sverige är den tydligaste effekten av klimatförändringen hittills fler skyfall och ökade översvämningsproblem, med stor påverkan på infrastruktur och samhälle. Sedan 1980-talet har tillrinningarna till sjöar och vattendrag, med vissa undantag, legat högt med anledning av mildare vintrar och en tendens till mer nederbörd. Samtidigt kommer tillrinningen under framtidens sommarperioder minska, med anledning av längre vegetationsperioder. Med tanke på de ökande nederbördsmängderna blir dagvattenhanteringen allt viktigare. Här handlar det både om att mängden dagvatten behöver minimeras och att det dagvatten som bildas behöver hanteras och renas på ett hållbart sätt.

Flera av kommunens nu aktiva vattenskyddsområden är belägna inom riskområden för förorening och påverkan. Det gäller främst dricksvattentäkter belägna längs vägar som riskerar att drabbas vid eventuella olyckor och föroreningar. Flertalet vattenverk saknar dessutom reservvattentäkter vilket gör systemet sårbart vid föroreningar och låga vattenstånd. Förändrade nederbördsmönster, skyfall och vattennivåer kan leda till en ökad rörlighet och utlakning av föroreningar i mark. Potentiellt kan det leda till stora skador på det lokala ekosystemet och viktiga samhällsfunktioner, såsom vattenförsörjning. Utöver förorenad mark kan den ökade nederbördsmängden komma att påverka avlopp i form av översvämmade avloppssystem, vilket kan resultera i smittspridning och förorening. Avlopp och jordbruk riskerar i sin tur att påverka sjöar och vattendrag i form av näringsläckage som kan resultera i övergödning av sjöar och vattendrag.

Till följd av temperaturhöjningen börjar sydliga klimat- och vegetationszoner att röra sig längre norrut i Sverige. En följd av ett mildare klimat kommer vara att jord- och skogsbruk förmodligen kommer producera mer, men också blir mer sårbart på grund av nya skadeorganismer som påverkar jord- och skogsbruk negativt. De riskerar tillsammans med andra invasiva arter att orsaka problem för inhemska växter och djur, ekosystemet och samhället.

Den biologiska mångfalden hotas på sikt av förändrad markanvändning, exempelvis omvandlas naturmark till industrier, vägar och parkeringar. Åker- och betesmarker samt

slåtterängar har höga biologiska värden, och har i vissa fall brukats i århundraden och har därför ofta natur- och kulturmiljövärden kopplade till sig. Mängden historiska åker- och betesmarker samt slåtterängar har minskat främst till följd av igenväxning, men även på grund förändrad markanvändning. Därmed riskeras både biologisk mångfald samt höga natur- och kulturmiljövärden att försvinna.

För att minimera påverkan på miljön måste vi minska mängden avfall vi skapar. Den största utmaningen för kommunen gällande avfall består av att minska mängden avfall från hushållen och minimera mängden föroreningar som sprids från avfallsdeponier.

Kommunen är i dagsläget beroende av omvärlden för sin elförsörjning och en utmaning är risken att de system vi har inte är tillräckligt robusta för att klara exempelvis kraftigare vindar. Elförsörjningen är en stor bidragande faktor till klimatförändringen varför andelen förnyelsebara energikällor måste öka.

Strategier

- Planering ska skapa möjligheter för ett hållbart samhälle, genom att hållbara lösningar prioriteras både vad gäller bebyggelse och infrastruktur.
- Planering av mark ske med hänsyn till klimateffekter som ökade temperaturer, översvämningsrisker och kraftiga skyfall.
- Inventering av känsliga områden med risk för översvämning, ras och skred ska genomföras och fungera som underlag för planering.
- Utveckla kunskapen om biologisk mångfald och förbättra förutsättningen för det naturliga ekosystemet.
- Identifiera och skydda gröna stråk för att främja den biologiska mångfalden och rekreativa värden.
- Hänsyn ska tas till natur- och odlingslandskap vid planering av nya bebyggelseområden.
- Inventera och skapa nya reservvattentäkter för att säkerställa behovet av vatten och minska risken för påverkan av utsläpp och låga vattennivåer.
- Arbeta aktivt med att ansluta fler hushåll till kommunalt vatten och avlopp för att minska potentiella utsläpp av föroreningar från enskilda avlopp.
- Arbeta för att öka kommunens förnybara energiproduktion och minska beroendet av energi utifrån, bland annat genom att peka ut områden för vindkraft och solkraft.
- Se över möjligheten att ställa miljökrav på exploatörer genom exempelvis markanvisnings- och exploateringsavtal.
- Prioritera marksanering av områden som är känsliga för förorening eller områden där det finns möjlighet att bygga.
- Minimera avfallsmängden och i högre grad använda avfall som resurs.
- Minimera mängden dagvatten med ökat lokalt omhändertagande och genom att reservera mark för avledning, fördröjning, infiltrering och rening av dagvatten i nya och befintliga bebyggelseområden.
- Inventera befintliga naturvärden och integrera ekosystemtjänster i planeringen.

Fortsatt arbete

Översiktsplanens långa process kan tyckas oändlig med flera utmaningar, synpunkter, teman och underlag som ska behandlas och vävas in. Den långa processen möjliggör dock för en hänsynstagande översiktsplan som är mer användbar och bättre förankrad. Ljungby kommun har dessutom lagt in en extra dialogfas tidigt i processen, utöver vad som är reglerat i lagstiftningen. Genom att anordna tidiga dialoger med allmänheten skapas förhoppningsvis engagemang för översiktsplanen och på så sätt en diskussion med allmänheten om det framtida samhällsbyggandet. En tidig dialog skapar även större möjligheter för översiktsplanen att behandla allmänhetens synpunkter och att få bättre förankrade beslut.

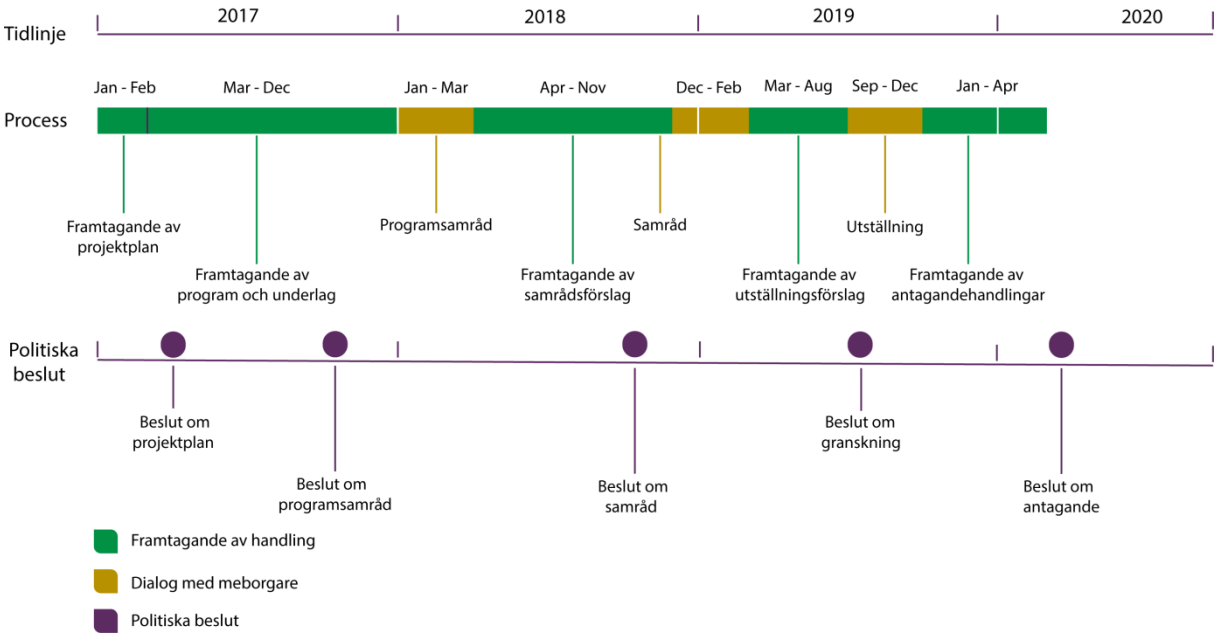

Figur 21. Tidplan för arbetet med översiktsplanen.

Arbetet efter programsamrådet under januari – mars 2018 kommer i första hand att bestå av att sammanställa inkomna synpunkter från allmänheten, myndigheter, föreningar och övriga berörda. Dessa synpunkter kommer även att behandlas politiskt. Utifrån inkomna synpunkter och fördjupat underlag inom olika teman kommer ett samrådsförslag till översiktsplan att tas fram. Flertalet tematiska frågor har redan behandlats i programsamrådet. Till samrådsskedet kommer fokus läggas på utvalda teman och fördjupning av underlag. Kring vissa frågor har särskilda utredningar påbörjats, vars resultat ska integreras i samrådsförslaget:

- Bebyggelsenära natur- och kulturmiljöinventering.
- Grönstrukturanalys
- Resvaneundersökning
- Konsekvensanalys

Samrådsförslaget kommer liksom denna programhandling att behandlas genom en medborgardialog under vintern 2018-2019, då det åter finns möjlighet att komma med synpunkter. Översiktsplanen arbetas därefter om inför utställningen, vilket är den sista dialogfasen innan antagandet av kommunfullmäktige, preliminärt våren år 2020.

I översiktsplanen ska kommunen även peka ut hur det fortsatta arbetet ska gå till efter antagandet. Kommande planeringsprojekt ska definieras och prioriteras för frågor som är viktiga för kommunens framtida utveckling, som exempel fördjupning om centrumutveckling. En sådan prioritering behöver ses över löpande, för att fungera som ett underlag för kommunens verksamhet. För att arbetet med den översiktliga planeringen ska hållas ständigt aktuell ska kommunen i samband med framtagandet av översiktsplanen även presentera ett arbetssätt för löpande översiktlig planering.